БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТТЫЖЫҢАР!

1925 чылда үндезилетинген

ШЫН

СЭКП ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИҢ ОРГАНЫ

1955 ИЮНЬ 5 ВОСКРЕСЕНЬЕ № 113 (3307)

Өртээ 20 коп.

Совет-югослав кады ажылдажылганы улам ыңай быжыглаар дээш, бүгү делегейге быжыг тайбың дээш!

Бөгүн «Правда» ССР Эвилелиниң Министрлер Чөвүделиниң Даргазы Н. А. Булганиниң болгаш Югославияның ФУР-нуң Президентизи И. Броз-Титонуң ат салганы Совет Социалистиг Республиканың Эвилелиниң болгаш Югославияның Федеративтиг Улус Республиказының чазактарының Декларациязын парлаан, ук Декларацияда май 27-ден эгелээш июнь 2-ге чедир өн бедик деңнелге болуп өрткен совет-югослав чугаалажышкыннарның түңнелдерин үндүрген. Чугаалажышкыннарның чедишкинниг доозулганын демдеглеп турар ол Декларация бүгү делегейге улуг ужур-дузалыг документ болуп турар.

ССРЭ-ниң болгаш Югославияның аразында чаагай харылзаалар үретинген турган үе өрте берген. Ол ү ениң бүгү үржуктарың шиитпирлин-биле ширбий шарарынга болгаш күрүнелер аразында харылзааларны бүрүн таарыштырарынга база ийи чурттарның улустарының аразынга найыралдыг харылзааларны хөгжүдеринге шаптыктап турар бүгү-ле моондактарды чайладырынга ийи талалардан беленин илергейлээн. ССРЭ-ниң Югославияже чоруткан чазак төлөөлериниң хүлээлгезин түүлдүзүнүн болгаш детківишаан, совет хөй-ниити Белградка чугаалажышкыннар ССРЭ-ниң болгаш ЮФУР-нуң политиктиг, экономиктиг болгаш культурлуг кады ажылдажылгазын хөгжүдеринге болгаш быжыглаарынга чедирип келир, ол чорук бүгү делегейге тайбыңны быжыглаарынга идиг бөөр дээрзинге быжыг бүзүрелин илергейлээн. Югослав улустуң совет төлөөлерге көргүскен чүректиң ханызындан найыралдыг хүлээп алышкыны ол идегелге Югославияның ажылчы чоннары база каттышкан деп чүвени тодаргай көргүскен. ССРЭ-ниң болгаш Югославияның улустарының идегелдери шынзыктыртынган дээрзиниң дугайын фактылар чугаалап турар.

Совет-югослав харылзааларның өйү келген айтырыгларын эң бедик деңнелге, найыралдыг байдалга чугаалажып өрткени улустар аразының харылзааларынга ийи чазактарның удуртулга болдурар эң чугула принциптерин таарыштырып тургузар, өйү келген айтырыгларны шиитпирлээриниң өруунга ниити бодалдарны тодарадыр база совет-югослав найыралды болгаш кады ажылдажылганы таарыштыр быжыглаар байдалдарны чогаадып кылыр арганы берген. ССРЭ-ниң болгаш ЮФУР-нуң аразынга бүгү талалыг кады ажылдажылганы улам ыңай хөгжүдеринче ийи чурттарның чазактарының сеткилдиң ханызындан күзелчүткүлү чугаалажышкыннарның чорудулгазында илерээн деп чүвени Декларацияда демдеглеп турар, ол чорук ийи чурттарның эрге-ажыктарынга, а ол ышкаш тайбыңның болгаш социализмниң эрге-ажыктарынга бүрүнү-биле тааржып турар, ону кылыр төлөөде амгы үеде объективтиг байдалдар бар.

ССРЭ-ниң болгаш Югославияның чаңгыс ээй бодалы кылдыр Совет Социалистиг Республиканың Эвилелиниң болгаш Югославияның Федеративтиг Улус Республиказының чазактарының Декларациязында чарлатынган принциптер дараазындагы үүлде болуп турар: коллективтиг айыыл чок чорук чүгле аңаа үндезилеп болур тайбыңның хуваалда чогу; бүрүн эргени, хамаарышпас чорукту, девискээр талазы-биле бүдүн турар чорукту база күрүнелерниң боттарының аразында харылзаа байдалдарга болгаш өске күрүнелер-биле харылзааларга дең эргени хүндүлээри; идеологтуг ылгалдардан болгаш ниитилел тургузуунда ылгалдардан хамаарылга чокка улустар аразынга тайбың кожа-хелбээ догуннаашкынны хүлээп көөрү болгаш хөгжүдери; кайы-кайызын хүндүлежири болгаш иштики херектерни холгаарлавазы; ийи талалыг болгаш бүгү делегейге хамаарылгалыг экономиктиг кады ажылдажылганы хөгжүдери база ону бергедеп турар ыңдыг бүгү-ле факторларны чайладыры; КНО-нуң органнарын дамчыштыр, а ол ышкаш КНО-нуң принциптеринге дүгжүп турар өске-даа хевирлериң талазы-биле национал экономикага-даа, экономика талазы-биле хожудангай районнарга-даа ол районнарның улустарының эрге-ажыктарынга болгаш делегей экономиказын хөгжүдериниң эрге-ажыктарынга таарыштыр дуза көргүзери; бүзүрешпес чорукту өскүдүп турар болгаш улустар аразынга кады ажылдажылганы шаптыктап турар пропаганданың, дезинформацияның болгаш өске-даа хөделишкиннериң кандыг-даа хевирлерин соксадыры; кандыг-даа агрессияның чазактары аңаа үндезилендир бистиң акы-дүңма улустарывыстың найыралы хөгжүп, быжыгар быжыг болгаш кадык суурну тургусканының дугайын Декларация бүзүредир херечилеп турар.

Ол бүгүдеге илден фактының ужур-дузазын үнелеп чедер аргажок. ССРЭ-ниң болгаш Югославияның аразында харылзааларны бүрүнү-биле таарыштырганы чүгле ийи чурттарга эвес, харын бүгү делегейде тайбыңның хөрээнге-даа, бүгү делегейнаң ажылчын шимчээшкининиң хөрээнге-даа хайгамчык улуг ужур-дузалыг. Совет-югослав чугаалажышкыннарның хөгжүлдезин бүгү чурттарның тайбыңга ынакшылдыг хөй-ниитизи харын ынчангаш кайгамчык улуг сонуургал-биле болгаш күзээшкин-биле хайгаарап турган. Ол чугаалажышкыннар бот-боттарын бүрүн биичир чоруктуң ёзузунда хөгжүп турар дээрзиниң дугайында дыңнадыгларны тайбың болгаш демократия лагериниң бүгү чурттарынга өөрүшкү-биле уткаан, ол дыңнадыгларны бүгү чер бөмбүрээнде тайбың хөрээниң камгалакчылары өөрүшкү-биле уткаан.

ССРЭ-ниң болгаш Югославияның аразында чаагай харылзааларның үрелгении өскөөннешкек күштер ажыглаарын күзеп турганын бүгүде билир. Тайбыңның дайзыннары, ажылчын аңгының дайзыннары ол үрелишкинден өвөөш эвес политиктиг капиталды ажылдап алыр бодап турганнар, ынчангаш бөгүн парлатынган Декларация ол кордалдарның буурап дүшкенин айтып турары билдингир. Совет-югослав чугаалажышкыннарның түңнелдерин дугайты америк реаксылыг парлалга ынчангаш ам безин каржы улуушкунун көдүрүп турар. Империалистер болгаш оларның агентуразы оларның чимзеннишкиннеринге чөрүштүр ССРЭ-ниң болгаш Югославияның улустарының найыралы болгаш кады ажылдажылгазы быжыгар, хөгжүүр дээрзин көрүп турарлар.

ССРЭ-ниң болгаш Югославияның чазактарының кады хүлээп алган шиитпирлери бистиң ийи чурттарывыстың аразында бүгү талалыг кады ажылдажылганы улам ыңай хөгжүдеринге болгаш быжыглаарынга чедирип келир дээрзинге совет хөй-ниити бодунун ханы бүзүрелин илергейлеп турар. Ыңдыг кады ажылдажылгага бүгү-ле таарымчалыг байдалдар—бистиң чурттарывыстың улустарының чүс-чүс чылдардагы найыралы, оларның революстуг шимчээшкининиң алдарлыг чаңчылдары, эргежок чугула экономиктиг суур база кижи төрелгеттенниң тайбың чечектелишкини болгаш аас-кежин дээш демиселге идеалдарның ниитилешкек чоруу бар.

Ниитизи-биле бүгү делегейниң ажылчын шимчээшкининге совет-югослав кады ажылдажылганы калбартыры болгаш быжыглаары кайы хире улуг ужур-дузалыын демдеглевейн барып болбас. Совет Социалистиг Республиканың Эвилелиниң болгаш Югославияның Федеративтиг Улус Республиказының аразында харылзааларны таарыштырганы бүгү чурттарның ажылчын аңгызының эрге-ажыктарынга тааржып турар.

Адак соонда, совет-югослав кады ажылдажылганы калбартыры делегей байдалынга чаагай саңлдарлыг болур дээрзинге чигзинмейн барып болур. ССРЭ-ниң болгаш Югославияның кады ажылдажылгазы күрүнелериниң аразында харылзааларга бүзүрежир байдалды тургузарынга идигни бербишаан, улустар аразында дүшкүүрлүг чорукту кошкадырынга болгаш бүгү-ниити тайбыңны быжыглаарынга дуза болур.

Совет-югослав чугаалажышкыннарның түңнелдерине совет кижилер ынчангаш сеткилдиң ханызындан байыр чедирип турар. Олар өлүм чок марксисчиленинчи өөредигни херек кырында чогаадыкчы ёзу-биле боттандырып турар Совет Эвилелинин Коммунистиг партиязының болгаш ССРЭ-ниң чазаның мерген угаанныг политиказын чайгылыш чокка деткип турарлар.

ССРЭ-ниң болгаш Югославияның улустарының акы-дүңма найыралы болгаш сырый кады ажылдажылгазы делгерезин!

Бүгү улустарның аразында быжыг тайбың делгерезин!

(«Правданың» июнь 3-теги мурнуку үүлүнден.

Совет Социалистиг Республиканың Эвилелиниң болгаш Югославияның Федеративтиг Улус Республиказының чазактарының Декларациязынга ат салганы

ССРЭ-ниң Н. С. Хрущев баштаан чазак төлөөлериниң, база Югославияның И. Броз-Тито баштаан чазак төлөөлериниң сөөлгү түңнел хуралы 1955 чылдың июнь 2-де Белградта Гвардия бажыңынга чүректиң ханызындан болгаш кайы-кайызын билчир чоруктуң байдалында болуп өрткен.

Ук хуралга Совет Социалистиг Республиканың Эвилелиниң болгаш Югославияның Федеративтиг Улус Республиказының Чазактарының Декларациязын чугаалажып көрген болгаш хүлээп алган.

Ол-ла хүн кежээ Гвардия бажыңынга ийи чурттарның төлөөлериниң кежигүннери, оларның чөвүлекчилери болгаш эксперттери, а ол ышкаш парлалга төлөөлекчилери олуржуп турда, айттынган Декларацияга ат салган.

Декларацияга ат салганнар болза:

Совет Социалистиг Республиканың Эвилелиниң Чазаның мурнундан ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүделиниң Даргазы Н. А. Булганин.

Югославияның Федеративтиг Улус Республиказының Чазаның мурнундан ЮФУР-нуң Президентизи И. Броз-Тито.

Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелиниң болгаш Югославияның Федеративтиг Улус Республиказының чазактарының ДЕКЛАРАЦИЯЗЫ

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң кежигүнү болгаш СЭКП ТК-ның Бирги Секретары Н. С. Хрущев, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүделиниң Даргазы Н. А. Булганин, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүделиниң Даргазының Бирги Оралакчызы А. И. Микоян, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Националдар Совединиң даштыкы херектер талазы-биле комиссиязының даргазы, СЭКП ТК-ның өжигүнү болгаш «Правда» солуннуң кол редактору Д. Т. Шепилов, ССРЭ-ниң Даштыкы Херектер Министриниң Бирги Оралакчызы А. А. Громыко, ССРЭ-ниң Даштыкы Салыг Министриниң Оралакчызы П. Н. Кумыкин составтыг ССРЭ-ниң Чазаның төлөөлери болгаш ЮФУР-нуң Президентизи Иосип Броз-Тито, Эвилелдиң күүсекчи вечезинич (ЭКВ) Даргазының оралакчызы Эдвард Кардель, ЭКВ-ниң Даргазының оралакчызы Александр Ранкович, ЭКВ-ниң Даргазының оралакчызы Светозар Вукманович-Темпо, ЭКВ-ниң кежигүнү Миялко Тодорович, ЮФУР-нуң Даштыкы херектер талазы-биле Күрүне секретары Кочи Попович, ЮФУР-нуң Даштыкы херектер талазы-биле Күрүне секретарының оралакчызы Велько Мичунович составтыг ЮФУР-нуң Чазаның төлөөлери 1955 чылдың май 27-ден эгелээш июнь 2-ге чедир Белградка болгаш Бриойге чугаалажышкыннар чоруткан. Найыралдың болгаш кайы-кайызын билчир чоруктуң ёзузунга арткен чугаалажышкыннарның үезинде ССРЭ-ниң болгаш ЮФУР-нуң эрге-ажыктарынга хамаарышкан улустар аразының айтырыгларының талазы-биле санал-оналдар солчуушкуну чорутунган, а ол ышкаш ийи чурттуң аразында политиктиг, экономиктиг болгаш культурлуг харылзааларның айтырыгларын бүгү талалыг чугаалажып көрген.

I.

Чугаалажышкыннарның үнер дезү улустар аразының айтырыгларын тайбың шиитпирлээриниң база улустарның болгаш күрүнелериң аразында кады ажылдажылганы күштелдириниң эрге-ажыктарынга таарыштыр чугаалажышкыннарның аргазы ажыглатынзын дээш ийи чазактарның кайы-кайызының күзели болган.

Ийи чурттарның улустары болгаш оларның чепсектиг күштери боттарының найыралын болгаш дайынчы кады ажылдажылгазын дайын чылдарында онза хөгжүткен, олар фашистиг эжелекчилерге улуг хосталгага ынакшылдыг өске-даа улустар-биле кады дем-каттыштырган демиселди чорутканнар.

Чазактарның кайызы-даа боттарының харылзааларын чогумчудар болгаш ийи чурттуң аразында кады-ажылдажылганы хөгжүдер төлөөде, моон соңгаар-даа хемчегларни алырын дугурушканнар, ол чорук ийи чурттарның улустарының эрге-ажыктарынга тааржып турар болгаш дүшкүүрлүг чорукту чавырылдырарының хөрээнге, а ол ышкаш бүгү делегейге тайбыңны быжыглаарының хөрээнге салышкын болуп турар дээрзинге бүзүрелдиглер. Ийи чурттарның чазактарының ССРЭ-ниң болгаш ЮФУР-нуң аразынга бүгү талалыг кады-ажылдажылганы улам ыңай хөгжүдериниче угланган сеткилдиң ханызындан күзел-чүткүлү чугаалажышкыннарның чорудулгазында илерээн, ол чорук ийи чурттарның эрге-ажыктарынга, а ол ышкаш тайбыңның болгаш социализмниң эрге-ажыктарынга бүрүнү-биле дүгжүп турар, аңаа хамаарыштыр амгы үеде боттуг байдалдар бар болуп турар.

Ол дугайты чугаалажышкыннар чоруп турган айтырыгларны көрүп турганының үезинде база улустар аразынга бүзүрежир чорукту болгаш кады-ажылдажылганы быжыглаар сорулга-биле ийи чазактар дараазындагы принциптерни барымдаалап турар:

коллективтиг айыыл чок чорук чүгле аңаа үндезилетинин болур тайбыңның хуваалда чогу;

бүрүн эргени, хамаарышпас чорукту, девискээр талазы-биле бүдүн турар чорукту болгаш күрүнелериң боттарының аразында харылзааларга база өске күрүнелер-биле харылзааларына дең эргени хүндүлээри;

улустарның идеологтуг ылгалдарындан болгаш ниитилел тургузуунда ылгалдарындан хамаарылга чокка оларның аразынга тайбың кожа-хелбээ догуннаашкынны хүлээп көөрү болгаш хөгжүдери, ол дээрге черле улустар аразының харылзааларының талазы-биле база экономиктиг болгаш культурлуг харылзаалар талазы-биле бүгү күрүнелериң кады ажылдажылгазы кылдыр билдинер;

кайы-кайызын хүндүлежири болгаш бир тээ иштики тургузугнуң айтырыглары, ниитилел системаларының ылгалдары болгаш социализм хөгжүлдезиниң тодаргай хевирлериниң ылгалдары тус-тус чурттарның улустарының шуут хөрээ болганда кандыг-даа чылдаганнар-биле — экономиктиг, политиктиг азы идеологтуг характерниң — иштики херектерни холгаарлавазы;

ийи талалыг болгаш делегейге хамаарышкан кады ажылдажылганы хөгжүдери база бараннар солчуушкунун бергедеп турар болгаш делегейге-даа, национал экономиканың иштинге-даа бүдүрүкү күштериниң хөгжүлдезин моондактап турар экономиктиг харылзааларда ыңдыг бүгү-ле факторларны чайладыры;

КНО-нуң чогүүр органнарын дамчыштыр, а ол ышкаш КНО-нуң принциптеринге дүүштүр турып турар өске-даа хевирлериң дузазы-биле национал экономикага-даа, база экономика талазы-биле хожудангай районнарга-даа ол районнарның улустарының эрге-ажыктарынга болгаш делегей экономиказының хөгжүлдезиниң эрге-ажыктарынга таарыштыр дуза көргүзери;

бүзүрешпес чорукту өскүдүп турар, биригээр чугаалаарга, улустар аразының боттуг кады ажылдажылгазынга болгаш улустар аразында тайбың кожа-хелбээ догуннаашкынга таарымчалыг байдалды тургузарын бергедеп турар пропаганданың болгаш дезинформацияның кандыг-даа хевирлерин, а ол ышкаш өске-даа хөделишкиннерни соксадыры:

кандыг-даа агрессияны база өске чурттарга хамаарыштыр политиктиг болгаш экономиктиг тергиндээшкинни доктаадып тургузар дээр кандыг-даа орааллажышкынны буруу шавары;

шериг блоктарының политиказы улустар аразының дүшкүүрлүг чоруктарын күштелдирип, улустар аразында бүзүрежир чорукту баксырадып база дайынның айылын улгаттырып турар деп чүвени хүлээп көөрү.

II.

Ийи чазактар боттарының политиказынга Каттышкан Нациялар Организациязының Уставында илеретинген принциптерни барымдаалап турар, ынчангаш КНО-нуң ролюн болгаш ат-алдарын күштелдиреринге улам ыңайгы күзенишкиннерни салырының эргежок чугулазынга чөпшээрешкен, ол чорук Кыдат Улус Республиканың КНО-да дүрүм ёзугаар олуун аңаа тыпсырындан онза бадыткатының болур ийик, КНО-нуң Уставының негелделериниге таарышкан өске бүгү күрүнелерни ол организацияның кежигүннериниге хүлээп алыры база ужур-дузалыг болур ийик.

Чепсегленишкиннерни кызырарының болгаш кызыгаарлаарының, а ол ышкаш атомнуг чепсекти хоруурунуң айтырыы, Европага ниити коллективтиг айыыл чок чоруктуң, ооң иштинде керээге үндезилетинген коллективтиг айыыл чок чоруктуң системазын тургузаарының айтырыы, атомнуг энергияны тайбың сорулгаларга ажыглаарының айтырыы чергелиг бүгү делегейде тайбының ыңдыг боттуг айтырыгларының талазы-биле чугаалажышкынынарга таарымчалыг түңнелдерни болгаш дугуржулгаларны чедип алырынга бүгү улустар чаа күзенишкиннерни салыр ужурлуг деп ийи чазактар чөпшээрешкен.

Ыңдыг күзенишкиннериниң түңнелинде улустар аразының немец улустуң күзел-чүткүлдеринге болгаш эрге-ажыктарынга таарыштыр герман айтырыгны демократтыг үндезинге дугуржулгалыг шиитпирлээри, а ол ышкаш бүгү-ниити айыыл чок чоруктуң эрге-ажыктарынга таарыштыр Кыдат Улус Республиканың Тайваньга хамаарыштыр дүрүм ёзугаар эргелерин хандырары чергелиг ыңдыг бирги өөлчеглиг чугула айтырыгларын тайбың орук-биле харугда шиитпирлээр арганы берипки дег байдал тургустунган туруп болур ийик.

Бандунгка болган конференцияның түңнелдерин улустар аразының кады ажылдажылгазының идеязынга улуг салыышкын кылдыр, Азияның болгаш Африканың улустарының боттарының политиктиг болгаш экономиктиг хамаарышпас чоруун быжыглаар талазы-биле күзенишкиннеринге деткимче кылдыр ийи чазактар байырлап турар болгаш ол бүгү делегейде тайбыңны быжыглаарынга идиг бөөр деп санап турар.

III.

Амгы үеге чедир ийи чурттарның аразында харылзааларны анализтээринге болгаш оларның улам ыңайгы хөгжүлдезинин перспективаларынга долу кичээнгей салдынган. Сөөлгү чылдарның иштинде кайы-кайызының харылзааларынга өлөөн таарымча чок чорук болган, ол чорук сонуургалдыг ийи чурттарга-даа, улустар аразының кады ажылдажылгазынга-даа улуг когаралды таварыштырган деп чүвени барымдаалаш,—ССРЭ-ниң болгаш ЮФУР-нуң чазактары найыралдыг кады ажылдажылганың ёзузунга боттарының келир үедеги харылзааларын хөгжүдер деп боттарының шиитпирлин илеретпишаан, база Декларацияда тайылбырлатынган принциптерге даянмышаан, дараазындагы үүлдүн дугайын дугуржуп алган:

1. Таарымчалыг керээлиг байдалды чоруларынга бүгү-ле эргежок чугула хемчеглерни олар алыр, аңаа үндезилээш олар ийи чурттарның аразынга ийи чазактарның сонуургалдыы бүгү талаларга кады ажылдажылганы калбартыр сорулга-биле харылзааларның чогумчалыг хөгжүлдезин таарыштырар болгаш хандырар.

2. Ийи чурттарның аразынга экономиктиг харылзааларны күштелдиреринің болгаш экономиктиг кады ажылдажылганы калбартырының эргежок чугулазының дугайы.

Ол сорулга-биле ийи чазактар ийи чурттарның аразында экономиктиг харылзааларда таарымчалыг керээлиг байдалды үрээнинің түңнелинде тыптып келген үржуктарны узуткан болгу дег эргежок чугула хемчеглерни алырын дугурушкан. Олар ол ышкаш үстүнде айытынган угланыышкынга экономиктиг харылзааларны хөгжүдерин таарыштырар болгаш чингедир эргежок чугула керээлерни чарарынче кирер деп дугурушкан.

3. Культурлуг харылзааларны хөгжүдер сорулга-биле ийи чазактар культурлуг кады ажылдажылга дугайында конвенцияны чарарынга беленин илергейлээн.

4. Хөй-ниитиге информастаар чорук улустар аразында найыралдыг кады ажылдажылганы хөгжүдеринге улуг ужур-дузалыг деп көргеш, база хөй-ниитиге ылап болгаш объективтиг информастаарын күзээш, ийи чазактар КНО-нуң шиитпирлериниң ёзузунга таарыштыр база дугуржуп турар тала бүрүзүнүң девискээринге ол албанның органнарының байдалдарының болгаш бүрүн эргелериниң кайы-кайызынга ажыктыг болурунга үндезилээш информация албанының дугайында конвенцияны чарарының эргежок чугулазынга хамаарыштыр дугуржуп алган.

5. Тайбынны быжыглаарынга болгаш бүгү делегейге дешилгете боттуг сонуургал болуп турар атомнуг энергияны тайбың сорулгаларга ажыглаарының хөрээнге бүгү чурттарның аразынга кады ажылдажылганы хөгжүдер дугайында КНО-нуң сүмезин детківишаан, ийи чазактар ол талазы-биле кайы-кайызынга ажыктыг кады ажылдажылганы доктаадып тургузарын дугуржуп алган.

6. Хамаатылал дугайында азы аңаа дүүштүр өске таланың девискээринде туруп турар дугуржуп турар талаларның кайы-бирээзиниң хамаатыларын репатриастаар дугайында айтырыгларны шиитпирлээр сорулга-биле дерээлерни чарарынга хемчеглерни алырын ийи чазактар дугуржуп алган. Керээлер болза кижизиг чоруктуң принциптерин хүндүлээринге, а ол ышкаш олар дугайты чугаа чоруп турар кижилерге хамаарыштыр эки-тура барымдаалаарының ниити хүлээп алынган принциптеринге үндезилетинер ужурлуг дээрзинге ийи чазактар чөпшээрешкен.

Ийи чазактар бодунуң девискээринде өске таланың хамаатыларын камгалаар чорукту боттандырарының эргелерин хандырарынга хамаарыштыр база чөпшээрешкен, аңаа хамаатыларның дугуржуп турар өске таланың девискээринге келиринің мурнунда ап турганы хамаатылалын камгалаар эрге база хамааржыр.

7. Амгы Декларацияда тайылбырлатынган тайбыңга ынакшылдыг принциптериниң ёзузунга, а ол ышкаш боттарының чурттарының улустарының кайы-кайызын эки танымжарының болгаш билчириниң ёзузунга ийи чазактар холбаалыг болур чорукту боттандырарының, социалистиг дуржулганың солчуушкунунуң болгаш санал-оналдарның хостуг солчуушкунунуң эргазы-биле ийи чурттарның хөй-ниити организацияларының кады ажылдажылгазын деткиир болгаш чингедир деп дугуржуп алган.

8. Амгы Декларацияның сорулгаларын болгаш доктаалларын ийи чурттарның аразында харылзаа байдалдарны улам ыңай хөгжүдериниң эрге-ажыктарынга база улустар аразының кады ажылдажылгазын хөгжүдериниң болгаш бүгү делегейге тайбыңны быжыглаарының эрге-ажыктарынга таарыштыр боттандырарынга эң улуг күзенишкиннерни салыр деп ийи чазактар дугуржуп алган.

Совет Социалистиг Республиканың Эвилелиниң Чазаның мурнундан ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүделиниң Даргазы Н. А. БУЛГАНИН.

1955 чылдың июнь 2.
Белград хоорай.

Югославияның Федеративтиг Улус Республиказының Чазаның мурнундан ЮФУР-нуң Президентизи И. БРОЗ-ТИТО.

Автотранспортта партия ажылын бедик деннелче

(СЭКП КЫЗЫЛ ХООРКОМУНУҢ ПЛЕНУМУ).

Чоокта чаа СЭКП Кызыл хооркомунуң III Пленуму болуп эткен. Пленум Кызылдың автотранспорт конторазында партия эге организациязының ажылының дугайында айтырыгны чугаалашкан. Бо дугайында илеткелди АТК-да партбюро секретары эш Сафронов кылган.

СЭКП хооркомунуң Пленуму Кызылдың автотранспорт конторазында партия эге организациязы, оон бюрозу партийжи-организастыг партийжи-политиктиг ажылды четпес чорудуп келгенин демдеглээн. Партбюро коммунистерни болгаш коллективтиг ажылчын, албан-хаакчыларын күш-ажылды коммунистиг езу-биле көрүнге кижизидерин четпес боттандырып келген.

Кызылдың автотранспорт конторазының ажылдакчылары эштер Покабов, Максименко, Соловьев олар 1955 чылдың планын ажыр күүсеткеш, 1956 чылдың планын күүседириге киришкеннер. Эштер Лущин, Бондарев, Панасюра, Шилов, Марин, Степанов олар боттарының автомашиналарынга капитал сентелге чокка 102—124 мун километрни эткен болгаш кывар чүүдүг хейу-биле камнап алганнар. Эш Никитин шимчеп чоруур кедургур стенданы кылырынын чаа аргазын тып чогаатказы, ону бүдүрүлгеге ажыглаарын санаалаан.

Ындыг турбуже, ында партия организациязы мурнакчыларның дуржулгазын нептередирин чедип албаан болгаш эгелекчи чаартыкчыларны деткиваан.

Автотранспорт конторазында кижизидилге ажылы болгаш кижилер-биле ажыл кошкак. Агитаторларның ажылы болгаш көскү агитация куду деннелде, солун витриназы, көргүзүг самбыразы чок, хаа солунун 5 ай иштинде чүгле ийи катап үндүрген. Кижизидилге ажылының чугула кезээ болур ажылчын албан-хаакчыларның ниити хуралдарын багай белеткелге, ховар эрттирип келген.

Партия хуралдарын чыылдырар дугайында СЭКП-ниң Уставының негелдериз партбюро сагыварын, 1954 чылдың ноябрь, 1955 чылдың январь айларда партия хуралдарын кылбаан. Партбюро бүдүрүлгенин ажылының иштинче кирбейн келген болгаш бүдүрүлге организациязының ажылын контрольдаар хүлээлгезин ыракта четпес боттандырган, партия даалгазын коммунист бүрүзүнге бербейн турган болгаш партия даалгазының күүселдезинге контрольду тургуспаан.

Партбюронуң секретары эш Сафронов коммунистерниң кежигүн дадыварының төлелгезинге чогуур корум-чуруму тургуспаан болгаш партияга кежигүн хүлээп алырының талазы-биле багай ажылдаан. Партияның кежигүнүнге алды кандидаттарның үжүүн кежигүнге кирер хуусаазы эрткен.

Коммунистерниң, комсомолчуларның болгаш коллективтиң өске-даа ажылдакчыларының политиктиг өөредилгезинче партбюро чогуур кичээлгейин салбаан. Эге организацияның үчүдүнда 56 коммунистерниң 32-зи өөредилгеже хандытынмаан, АТК-ның удуртур ажылдакчылары эштер Сафронов, Понамаренко, Антышев, Набоков олар база өөренмейн турарлар. Партия төөгүзүнүң допчу курсун өөренириниң политбелүмүүнүң кичээлдери куду деннелге эртип, дыннакчыларның кичээл үзери ховар өвес болуп турган. Өөредилгеже чолаачыларны мырынай-ла хандытпаан.

Партия организациязы профэвилел, комсомол болгаш өске-даа хей-ниити организацияларының ажылын четпес удурткан. Коллективте 150 кижи профэвилел кежигүнүнге кирбээн, 84 комсомолчулардан чүгле 4 кижи өөренип турар.

Коммунистерден эштер Ондар Серээ, Горбунов, Репин Михайлов, Гребенников, Тресвянников олар күш-ажылдың сагылга-чурумун үреп, арагалаар, чамдыктары өгбүде талазы-биле будулар чоруктарны кылын турда, партбюро оларга кеземче көргүспейн келген. Ажыл нормазын күүсеттпес, күш-ажылдың сагылга-чурумун үрээр чорук ол коллективте ховар өвес, кадрларны солуур чорук хей.

Бо бүгү четпестерниң түннелинде Кызылдың автотранспорт конторазы мурнунда мурнакчы турганыңдан ам багай ажылдыг апарган. Эткен чылын-даа, бо чылын-даа чүк сөөртүрүүн тонна планын чедир күүсетпээн. Автопарктың техниктиг байдалы куду деннелде, техниктиг белеңнинг талазы-биле план күүсетинмейн турар. Сөөртүлгенин бот-үнези планда көрдүгениңден (чүк машиналарынга сөөртүлгени 3 рубль 54 копеек, кижилер сөөртүлгезинин 55 копеек) бедик болуп турар. Машина сентелгезинге чарыгдал пландан үрдүлүг хей болуп келген. Бот-үненин өртээнин бедээни-биле АТК 1954 чылда 303,7 мун рубльди күрүнге чедир бербээн.

Сөөртүр чүк кереэзин баш бурунгаар чарбайн турарындан машиналарның чүк чок маңнаар чоруу көвей. Кызыл, Самагалдай, Эрзин үүнче автобус шугумун амыгаа чедир ажытпаан.

Хоорайның улуг будүрүлге организацияларының бирээзи—Кызыл АТК-ның, ында партия эге организациязының ажылында бо хире улуг четпестер бар турунда, оон ажылынга СЭКП Кызыл хооркомунуң бюрозу, оон секретарьлары эштер Анкудинов, Киселев, Аракчаа, хооркомунуң будүрүлге кылдызы (эргелекчизи эш Забоев) багай дузалажып келгени канчап-даа эптештинмес хоорпин илеткелчи эш Сафронов-даа, пленумга санал берген эштер-даа илереткен.

АТК-да партия эге организациязының партбюро кежигүнү эш Яхонтова санал бергеш мынча деп чугаалаан:

— Бистиң ажылывыста четпестер хей, четпестерни узуткааш, ажылды экижидириниң аргалары бисте бар. Четпестерниң көп чылдагааны бистиң багай ажылдаанывыстан болган. Ынчалза-даа партия хооркомундан эки дуза албайн келген бис. Хооркомунуң удуртур ажылдакчылары бистиң организациявыска хаая келгилээр турган, келгенде ажылдың иштинче кирбес, ол, бо айтырып, медээ хураай тыртып алгаш-ла ынай болур турганнар.

— Кызыл АТК-ның ажылында ышкаш четпестер Облпотребсоюзтуң АТК-зында база бар. Машиналар эргилээн, облпотребсоюзтуң баштаар чери сентелгеге хереңги бербейн турар. Партия хооркомунуң талазындан бистиң ажылывыска база-ла четпес дузалажып турар. Хурал протоколдарын хооркомда номчуайн турар, бистиң ында бижигилээн айтырыгларывыска харыы бербейн келген—деп облпотребсоюзтуң АТК-зында партия эге организациязының секретары эш Шутов чугаалаан.

Эштер Михайлов, Любутин, Стодоля олар областың автомобиль болгаш орук кылдызы (эргелекчизи эш Понамеренко) области АТК-ның ажылын багай удуртуп, ол ылангыя кадрларның чуртталга амыдыралынче кичээнгей салбайн турарын шүгүмчүлээннер.

Пленум бо айтырыгның дугайында доктаал хүлээп алган.

Баштайгы суггарылга

КЫЗЫЛ-МАЖАЛЫК. (Бистиң корр.). «Кызыл тараачын» колхоз тараа суггарылгазының бирги ээлчээнче киришкен.

Эш Бүдүкейниң бригадирлээни № 2 хову бригадазы боттарының 500 га тараан тараазының 300 газын суггарган. Ол бригада суггарылганы бо айның 5-те доозар дээш 12 кижи 5 арык-биле дүн-хүнүүн дургузунда ээлчежип суггарып турар. Суггарыкчыларны резина идиктер-биле хандырган. Суггарыкчылар эштер Машин, Бертикпен олар мурнакчылар болуп турарлар.

Колхозтуң № 1 хову бригадазы Ыйгылакта 400 га тараанның 200 газын суггарган. Ол бригадада 7 кижи ажылдап турар. Ында Ховалыг, Херел, Дамдын олар шалыпчылар болуп турар.

Бригаданың суггарылга бугаларының дөзүнде 30 кижи ажылдап, буганың дөзүн алгыдып, сугну албекшиткен.

Бригадалар 1100 га тараанның баштайгы суггарылгазын июнь 5-те доозар соруулгабиле аразында социалистиг чарыш-биле ажылдап турарлар.

Бедик дүжүттү өстүрүп алыр

ЭРЗИН. (Телефон-биле). Бо чылын часкы хову ажылын Эрзин районуң колхозтары мурнуку чылдардан организастыг, бедик агротехниктиг деннелге эртирген. Баштайгы чаштынган тараалардың үнүжү чаагай.

Элбек дүжүттү өстүрүп алырынга часкы тарылга ажылдың чүгле эгези болур. Колхозчу тараажылар күскү ажаан алышкынга хынамчалыг белеткенмишаан, амгы кол кичээнгейин чайгы суггарылдаже угландырып турар.

Июнь 1-ге чедир районда ниитизи-биле 500 ажыг гектар тараа суггартынган. «Сталинчы орук» колхоз—202, «Коммунизмче орук» колхоз—189 гектарны суггарып, бо ажылды чедишкиннинг организастап турар.

МАЛДЫ ОРГАНИЗАСТЫГ ЧАЙЛАГЛАДЫР

ШАГААН-АРЫГ. (Телефон-биле). Улуг-Хем районда Ленин аттыг колхоз малын июнь 5-тен 10-га чедир чайгы одарладышкынче бүрүн үндүрериң планнап турар. Үш муң ажыг ховонуң кыргылдазын дооскан, амгы үеде ветеринария талазы-биле шинчилге чоруп турар.

Эткен чылдагы байдалды өөренип көрбүшаан, колхоз баштаар чери мал семиртириңге дуржулгалыг кадарчыларны белүк одар малдарның аайы-биле быжыглап, оларның хонаштарын график ёзугаар планнап тургускан. Колхозтуң малы Буура-Кы, ры, Демир-Суг бажы, Хендерге, Өөдеп-Шел чайлагларынче үнер.

ЭРЗИН. (Телефон-биле). Хой кыргылдазы Эрзин районуң колхозтарында кидин-не тулуктеп турар. Июнь 1-ге чедир «Кызыл сылдыс» колхоз—2375, «Коммунизмче орук» колхоз — 2012, «Чаа орук» колхоз — 1487 хойнуң дүгүн кыргып алган.

Мал хүр чыл ашкан ужурунда оон дүк продуктузу база элбек болуп, ылангыя «Кызыл сылдыс», «Коммунизмче орук» колхозтар хойдан ортумаа-биле 2—2, 6 килограмм, а алтай уксаанның нарын дуктуг хойларындан 5 килограмм чедир дүктү ап турар. Күрүнеге ниитизи-биле 9300 килограмм дүк дужаатынган.

МОСКВА ЖЕ, ДЕЛГЕЛГЕЖЕ

1955 чылда Бүгү-эвилелдиң кедээ ажыл-агый делгелгези июнь 1-де ажыттынган. Бистиң областың колхозтарындан, МТС-териңден, совхозтарындан 400 ажыг молчыннар, механизаторлар, чер ажылының ажылдакчылары Бүгү-эвилелдиң кедээ ажыл-агый делгелгезинге барып кирген. Баштайгы 20 кижи составтыг өзүк июнь 1-де Кызылдан үнүпкен. Олар делгелгениң бүгү көргүзүглерин 6 хонуктуң дургузунда көрүп таныжарлар. Делгелгениң кирживкилериниң аразында Бии-Хем районда «Кызыл тараачын» колхозтуң хову ажылының бригадазының кежигүнү эш Кайыран, «Тиилелге» колхозтуң агроному эш Горбенко, Каа-Хем районда Хрущев аттыг колхозтуң даргазы эш Сюрюнмаа, Кызыл районда «Баян-Хем» колхозтуң даргазы эш Норбу, Бии-Хемде Кочетов аттыг колхозтуң хову ажылының бригадазының кежигүнү 78 харлыг эш Кочкин болгаш өскелер-даа бар.

Оларның иштинден эш Кайыран эткен чылын 285 гектар шеңдүң гектар бүрүзүнден-не 22,4 центнер дужүттү алган, агроном эш Горбенко 645 гектар черниң гектар бүрүзүнден 20,3 центнер дужүт ажаан алырын хандырган.

Тыванның кедээ ажыл-агыйының мурнакчыларының — БКАД-тың экскурсантыларының болгаш кирживкилериниң баштайгы бөлүү Москвага июнь 8-тен 13-ке чедир—алды хүн иштинде турар. Ол үениң дургузунда олар делгелгениң павильоннары-биле делгеренгей таныжарлар, кедээ ажыл-агыйының мурнакчыларының болгаш тускай эртемниглериниң ээлээн хей лекцияларын дыннаарлар.

Чурукта: Бүгү-эвилелдиң кедээ ажыл-агый делгелгезинин кирживкилери болгаш экскурсантылары (солагай талазындан оң талаже): А. Ш. Агбаан—СЭКП Каа-Хем райкомунуң секретары, М. М. Кочкин—Бии-Хем районуң «Искра» колхозунда хову бригадазының кежигүнү, Н. С. Осипов—Бии-Хем районуң Кочетов аттыг колхозунда хову бригадазының бригадири, Е. И. Казанцев—Кызыл районуң «ТАРН ХП Улуг хуралы» колхозунда хову бригадазының кежигүнү, А. С. Кепээнчик—Кызыл районуң Сталин аттыг колхозунда бригадир, С. С. Карын—Бии-Хем районуң «Кызыл тараачын» колхозунда хову бригадазының кежигүнү, М. С. Ефанова—Каа-Хем районуң Ворошилов аттыг колхозунда погаа бригадазының бригадири, М. Ч. Сюрюнмаа—Каа-Хем районуң Хрущев аттыг колхозунуң даргазы.

Фото: Г. Сиротиннии.

Яслини кажан тургузарыл

Чаа-Хем районуң төвүнге 1954 чылдың эгезинде уруглар яслизин ажыткаш, чүгле дөрт ай хире болганда яслини септээр дээш уругларны тарадышкан. Ам ол ясли бөгүнге чедир кыдынымзан, харындаа уруглар яслизи турган бажың ажыглалга кирер хамаан чок, соңгалары, хаалгалары үрелип, мал-маган девээзи болу берген.

Суурнуң бүгү чурттакчылары уруглар-ны яслиге тургузар дугайында дыка хей айтырыг, негелдерни тургузуп келген. Ынчалза-даа райкүүском болгаш районнуң кадык камгалал килдизи кандыг-даа хемчег албайн турар.

Г. БАЛЧЫР.

Областың колхозтарында тарылганың чоруп турарының МЕДЭЭЗИ

(май 31-де планга удур хуу-биле)

Районнар аттары	Ниитизи-биле чазын тараанын	Оон иштинде тараа культурадарын чыгыны	Кукуруза	Тарымал тоорук	Ногаалар	Мал чем культуралар	Картофель
Улуг-Хем	124,7	105,7	163,3	36,0	43,5	406,0	92,6
Каа-Хем	116,3	123,0	101,2	59,3	20,0	36,1	88,8
Бии-Хем	111,2	109,4	78,7	—	—	109,2	32,0
Таңды	105,1	106,9	103,0	3,6	24,4	85,3	64,6
Сүт-Хөл	104,9	105,9	148,0		53,3	121,5	78,8
Чаа-Хөл	104,3	103,5	146,6	32,0	40,0	130,0	53,3
Бай-Тайга	103,1	109,1	51,0	40,0	50,0	—	34,0
Кызыл	102,1	120,7	102,6	28,0	34,1	0,4	26,9
Өвүр	100,0	99,0	—	—	—	—	—
Эрзин	99,4	112,9	100,0	—	60,0	44,8	100,0
Барыын-Хемчик	98,7	105,7	106,0	45,0	16,6	6,8	40,0
Чөөн-Хемчик	98,4	109,9	117,3	48,5	11,4	30,2	48,1
Тес-Хем	97,0	108,5	144,0	—	13,3	49,1	88,5
Тожу	48,0	104,4	—	—	—	—	—

Партияның кыйгырыы-биле

Колхозтарны удуртукчу кадрлар-биле быжыглаар дугайында Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Төп Комитединиң болгаш Совет чазактың кыйгырыын Эрзин районуң партия, совет болгаш комсомол организацияларының ажылдакчылары улуг кедүрлүүшкүнүг уткаан.

Колхозтарга барып ажылдаар дугайында эки тура-биле 30 ажыг кижи СЭКП райкомунга билдириишкиннерин киргген. Райком оларны кичээнгейлиг өөренип көргеш, ээлээн каш кижилериниң күзелин хандырган.

Чижээ, партия райкомунуң пропагандизи эш Баткарны «Кызыл сылдыс» колхозта партия эге организациязының секретарынга, районнуң сан килдизинин бухгалтери эш Ензакты «Чаа орук» колхозтуң санакчызынга чоруткан. Райкүүскомнуң секретары эш Ширин «Сталинчы орук» колхозта тудуг бригадиринде, районнуң белеткелдер чериниң анныыр организакчызы эш Очур ол колхозтуң сүт-бараан фермазының эргелекчизинде, ВЛКСМ райкомунуң килдис эргелекчизи эш Суге ында шээр мал фермазының эргелекчизинде ажылдай бергилээн.

Эки турачыларны районнуң түс-түс колхозтарының колхозчулары улуг өөрүшкү-биле хүлээп алган, томуйлатырган ажылдарны ниити хуралдарга бадылаан.

Д. ЧАМЗЫРАЙ.

Социалистиг болгаш капиталистиг системаларның кожа-хелбээ турарының ленинчи өөредии

Социалистиг болгаш капиталистиг ийи системаларның тайбың кожа-хелбээ турарының дугайында ленинчи өөредиг болза, Совет Эвилелиниң даштыкы политиказының—тайбыңның болгаш улустар аразында найыралдың шынчы болгаш чайгылыш чок политиказының үндезини болур. Совет кижилер ханныг болгаш үргедекчи дайыннарны баш удур болдурбас дээш, ССРЭ-де тайбың күш-ажылды хандырар дээш, кижи төрелгетениң улам ыңайгы ажылдаанын—ийи системаларны хандырар дээш бо принциптерни каттыштырып турар.

Улуг Ленин капитализмниң экономиктиг болгаш политиктиг хөгжүлдезиниң дең өвезинин хоойлузун ажыткан болгаш үндезилээн база социалистиг революцияның чаа теориязын хөгжүткен. Төөгүлүг хөгжүлдениң чорудулгазы-биле бадыткатынган бо теория-биле дүүштүр бүгү делегейниң хемчээлинге социализмче шилчиишкинни бир үеде харугда боттаны бээр үүл кылдыр өвес, харын капиталистиг системаның ниити кризизинин үеин, политиктиг болгаш экономиктиг шапкын силгиишкиннерниң бүдүн үеин кылдыр ап көөр херек. Баштай бир чуртка тиилээн социализм делегейниң социалистиг шимчээшкининиң күүлүг сууру болу бээр. Капиталистиг системадан чаа-чаа чурттарның улам хөйү-биле уштунуп үнериниң болгаш социализмниң лагеринче бо чурттарның шилчиишкининиң революстуг чорудулгазы болуп турар. Оон ужурунда тодаргай төөгүлүг үениң дургузунда «капиталистиг болгаш социалистиг күрүнелериниң кожа-хелбээ турар апаарын» ленинизм барымдаалап турар (т. 30, арын 21).

Капиталистиг болгаш социалистиг, ийи ниитилел-экономиктиг системаларның чергелештир кожа-хелбээ турар чоруу оларның бот-боттарының аразында харыдзааларының дугайында айтырыгны делегей харылзааларының үндезин айтырыы болдуруп турар. Бо бот-боттарының аразында харылзаалар, чок болза, күүлелдиг демиселдиң болгаш дайынның принциптеринге, чок болза тайбын кожа-хелбээ турарыны, экономиктиг чарыштың болгаш кады ажылдажылганың принциптеринге үндезилетинген туруп болур.

В. И. Ленин болгаш оон хереэзиниң уламчылакчызы И. В. Сталин, Коммунистиг партияның болгаш Совет күрүнениң удуртукчулары төөгүлүг үр үениң дургузунда ийи системаларның тайбың кожа-хелбээ турарының болдунар аргалыын кезээде барымдаалап келген болгаш барымдаалап турар. Делегейге «кым кымны» деп айтырыг төөгүлүг хөгжүлдениң объективтиг хоойдуларының хөделиишкининиң түннелинде шинтпирлетинин турар. Капитализм болгаш оон амгы монополистиг чадазы ниитилелдиң өрү угланыышкыныг хөгжүлдезин саададып турар реаксылыг тургузуг болу берген, өлүп бар чыдар капитализмниң орнунга кижини кижи мөлчүүр чорукту узуткаан, ниитилелдиң будурукчу күштериниң шапкын хөгжүлдезин, оон материалдыг болгаш культурлуг хереглелдерин бүгү талалыг хандырган турар чаа социалистиг ниитилел чоруп олурар деп марксчы-ленинчи эртем бүзүреткен. Эртемнин түннелдерингe даянмышаан, совет кижилер болза, тайбың чарышка социалистиг ниитилел тургузуу бодунуң артык күүлерин өйү эткен капиталистиг тургузугнуң мурнунга улам бүзүрелдин-биле көргүзер дээринге бүзүреп турарлар. Олар өске күрүнелериниң иштики керектерин холгаарлавас чорукка туржуп, «революцияны дашкаар үндүрерин» марксизм-ленинизм-биле бичин-даа дөмейлежир чүвези чок авантюристиг политика кылдыр буруу шаап турарлар. «Революцияны чыгаа төгээриниң теориязы» дээр теорияга хамаарыштыр Ленин бо теория болза, «марксизмден шуут хоорулчак» деп 1918 чылда айтып турган (т. 27, арын 49).

Шериг ускулежиишкиннериниң болгаш шериг катастрофаларының империалистиг политиказынга удур Ленин чурттарның аразынга тайбың экономиктиг чарыштың болгаш кады ажылдажылганың политиказын, садыг, дипломаттыг болгаш культурлуг харылзааларны хөгжүдериниң политиказын удур тургускан. 1922 чылда Германия-биле чарган Раппаль кереэзи бир тээнчүүн социалистиг болгаш капиталистиг ийи системаларының деп эргелиг турар чоруун делегей ареназынга хүлээп көөрүнге, тодаргайлаарга, ийи экономиктиг системаларның кожа-хелбээ турарының болгаш кады ажылдажылганың принципинге үндезилетинген төлээде, ук кереэни Ленин янзы-бүрү системаларлыг күрүнелериниң аразында дугуржулгаларын үлегер-чижээ болур деп айтын турган. Капиталистиг чурттар-биле бирги ээлчегде АКШ-биле экономиктиг кады ажылдажылганы хөгжүдеринге Совет Эвилелиниң беленин Ленин онзалаан демдеглеп турган. 1919 чылда америк корреспондентинин айтырымынга харылавышаан, Ленинниң бижээни болза, «Бис Америка-биле,—бүгү чурттар-биле, ылаңгыя Америка-биле экономиктиг дугуржуушкун дээш шинтпирлиг туржуп турар бис» (т. 30, арын 32).

Совет Эвилелиниң амгы байдалы бо ленинчи айтышкынларга хамааржып турган үеин-биле дөмейлээрге үндезинин-биле өскерилген. Совет Эвилели делегейде эңне күүлүг социалистиг күрүне болу берген. Совет Эвилели ам чүгле чаа социалистиг системаның карачаңгыс төлөлекчизи болуп өвес, харын чер бөмбүрээзиниң чонунуң үштүн бир кезиниңе хөйүн каттыштырып турар социализмниң болгаш демократияның делегей лагерин баштап турар чурт болуп, делегей ареназында үнүп турар. Ийи лагерьлериниң аразында күштериниң деңзигүүрү социализмге улам-на ажыктыг кылдыр өскерлип олурар. Моонбиле кады кожа-хелбээ турарының ленинчи принциптери Совет күрүнениң даштыкы политиказының үндезини болуп артып турары үргүлчүдевишаан.

1955 чылдың февраль 5-те америк журналистер Херст, Смит болгаш Конниф олар-биле беседазынга Н. С. Хрущевтуң демдеглеп турганы болза, ажыл-агыйының ийи системаларының харугда кожа-хелбээ турары—төөгүлүг хөгжүлдениң түннелидир. Совет кижилериниң болап турарын ёзугаар алырга бир улус өске улуска бодуңуң күрүне тургузуун деген шыдавас; ийи ниитилел-политиктиг системаларның харугда кожа-хелбээ турарының түннелинде тургустунган байдалдан уштунуп үнер арга дайында эвес болур деп Н. С. Хрущев чугаалаан. «Бистер улуг Ленинниң чагыларын эдербишаан, ийи системаларның үр, тайбың кожа-хелбээ догуунаашкыны дээш туржуп турар бис, тодаргайлаарга ол ийи системалар чурттан болгаш дайылдашпайн барып болур деп санап келген болгаш санап-даа турар бис» деп Н. С. Хрущев онзалап демдеглээн.

Совет Эвилели бүгү чурттар-биле, оларның ниитилел тургузуундан хамаарылга чокка, калбак садыглажылышкын дээш туржуп турар. Делегей байдалында дүшкүүрлүг чоруктуң чавырлыышкыны чурттар аразынга деп эргелиг болгаш бот-боттарынга ажыктыг садыг харылзааларын хөгжүдеринге дузалап турар. Улустар аразында садыгның таарымчалыг болган турары, өш-биле кылдынган моондактарны чайладыры бодунуң ээлчээнде делегейде дүшкүүрлүг чоруктуң чавырлыышкынынга, тайбың кожа-хелбээ турарының принциптериниң быжыгарынга дузалаан турар ийик. 1955 чылдың февраль 9-та ССРЭ-ниң Дээди Совединиң сессиязынга чугаазынга Н. А. Булганиниң чугаалааны болза: «Улустар аразынга садыг харылзааларын калбартыры болгаш ажыл-хереқчи экономиктиг кады ажылдажылгага моондакты чайладыры күрүнелер аразының харылзааларын экижидериниге улуг дөгүм болур ийик».

Совет кижилер болза, күрүнелер аразында бар турар маргылдаалыг айтырыгларны тайбың арга-биле шиитпирлетинин болур деп чүвени барымдаалап турар. Дайынларның үнер дөзү янзы-бүрү ийи системаларның туруп турарында эвес, а амгы капиталистиг системаның чөрүлдээлеринде, империалистиг күрүнелериниң делегейни тергиидеп алыр дээр чүткүлүнде, оларның эң улуг дээн кончаалары сүрүп турарында болур. Экономика талазы-биле бир дөмей системаларлыг күрүнелер бот-боттарынга улур дайылдажыр болур, а экономика талазы-биле удурланышкан системаларлыг күрүнелер бот-боттарының аразынга демкаттыштырылгазын тургузуй болур деп чүвени барымдаалап турар. Дайынларның үнер дөзү янзы-бүрү ийи системаларның туруп турарында эвес, а амгы капиталистиг системаның чөрүлдээлеринде, империалистиг күрүнелериниң делегейни тергиидеп алыр дээр чүткүлүнде, оларның эң улуг дээн кончаалары сүрүп турарында болур. Экономика талазы-биле бир дөмей системаларлыг күрүнелер бот-боттарынга улур дайылдажыр болур, а экономика талазы-биле удурланышкан системаларлыг күрүнелер бот-боттарының аразынга демкаттыштырылгазын тургузуй болур деп чүвени барымдаалап турар. Бир тээ кады ажылдажылга дайын үеинде болдунуп турганда, тайбың үеде ол оон артык болдунар аргалыг.

«Соок дайынның» болгаш эндере чепсегдээшкиннерниң политиказынга удур Совет Эвилели улустар аразының кады ажылдажылгазының, ийи системаларын аразында тайбың экономиктиг чарыштын, бүдүрүүчү күштериниң эң дүрген хөгжүлдезин дээш, улустарның материалдыг болгаш культурлуг хереглелдерин эң эки хандырар дээш чарыштың политиказын тургузуп турар.

1955 чылдың февраль 8-те ССРЭ-ниң Дээди Совединиң сессиязынга чугаазынга В. М. Молотовтуң чугаалааны болза: «Бир эвес капиталистиг болгаш социалистиг системаларның аразынга экономика талазы-биле ак-сеткилдиг чарыш нептерээр болза, ында багай чүл ынчан? XX үүс чылдың ортаа үеинде оон дээре өске чүүн-даа бодап тывары чегей-ле болду бе».

Ийи системаларның төөгүлүг чарыжынга бистиң чурттуң барымдалаар ужурлуг чингине шугумун Ленин гениалдыы-биле баш бурунгаар көрүп айыткан. Дириг артар, догуинаар болгаш тиилээр төлээде, бистиң чурттувус мурнакчы капиталистиг чурттарны экономика талазы-биле база четкеш, ажыл эртер ужурлуг турган. «Өлүр азы бүгү мөөрейлерге бурунгаарлаарын оралдажыр. Төөгү айтырыгны шак ынчаар тургускан» (т. 25, арын 328). Бүгү социалистиг экономиканың бүгү талалыг хөгжүлдезинин, бистиң Төрээн чурттувустун камгаланыр аргалыын быжыглаарының дүлгүүрү болза, аар индустрия болур. Аар үлетпүр чокка бис тускай күрүне болуп турар хамаан чок, харын черде цивилизастыг күрүне болуп, тускай чурт болуп туруп шыдавас бис деп Ленин чугаалаан.

Совет күрүне бо ленинчи принциптерни кезээде барымдаалап-даа турар, ынчаарга бистиң совет социалистиг тургузуг болдунуп артык күүлүүн капиталдың ирип турар системазының мурнунга өскерилге чокка көргүзүп келген болгаш көргүзүп-даа турар. Империалистиг пропагандистер болза, тайбың кожа-хелбээ турарының принципи Совет Эвилелиниге тур үениң тактиктиг лозунгузу болур дээр черге-биле хереқти ынчаар көргүзүп турарлар. ССРЭ чүгле күш кирип алган дораан-на дайынче кире чүгүрүп келир дээр хоозун чүвезин бадыткап турарлар. Ынчалза-даа бо дээрге, Совет Эвилелин нүгүдеп, хоптаан чорук-тур. Совет Эвилели ийи системаларның үр кожа-хелбээ турарының болдунарын барымдаалап, тайбың чарыштың оруктарынга, бодунуң эчис тиилелгезинге бүзүреп турар, Совет Эвилели агрессчи дайынче кажан-даа кире чүгүрбээн болгаш кажан-даа кире чүгүрбес.

Совет Эвилелиниң тайбың политиказы аңаа кажан-даа «байдалдан үнериниң оптуг-аргазы» болбайн турган. Дайын политиказының империализмден чарылбазы ышкаш Совет Эвилелиниң тайбың политиказы совет социалистиг тургузугнуң чарылбас политиказы болур.

Империализм лагериниң чүгле эң кыдыра бодалдыг политиктери бистиң тайбынче сеткил-сагыштың ханызындан тура өскерилге чок чүткүлүвүстү Совет күрүнениң кошкаанын демдээ кылдыр көрүп болурлар. Харын ССРЭ-ниң тайбың политиказы ССРЭ-ниң күжү болгаш күчү-шыдалы-биле тодаргайлатынын турар. Бир эвес империализм массалыг узуткаашкынның чепсээн ажылдап, чаа дайынны өскүдерин четигиптер болза, ындыг дайын «делегей цивилизациязының өлүрү-биле» эвес, а

Аърга ыяшты өрттен камгалаар

Бистиң Төрээн чуртувус аърга ыяшбиле байлак. ССРЭ аърга ыяштың курламырларының талазы-биле делегейде бирги черни ээлеп турар. Чер бөмбүрээнин бүгү аърга ыяжының 1/3 кезээ Совет Эвилелинге хамааржып турар.

Улус ажыл-агыйында ыяш продукциязын хереглевейн турар ындыг адыр чок. Ыяшты янзы-бүрү тудугларга, мебель чазаарынга, саазын, целлюлоза болгаш конифоля кылырынга, оон пластмасс, торгу болгаш өске-даа үүлдерни бүдүрүп ап турар. Ыяш — одалганың чугула үндезини. Аърга ыяштың улуг ужур-дузазы чүгле моон-биле кызыгаарлатына бербес. Бистиң аърга ыяжывыс кат-чимис болгаш ан, куш-биле кайгамчык байлак.

Бойдустуң ол, боду бүткен байлааның күсели-биле бис чыл-бүрүде капчаар-даа аажок хөй орулганы ап турар бис. Ыяш оон аңгыда бойдуска база таарымчалыг саалдарны чедирип, агаар бойдусту дыка чымчадып, хемнерге сугнуң деннелин чаңгыс-аай тургузуп турар. Ыяштыг черлериң хемнериниң суу ховулуг районнарда хемнерге бодаарга ындыг кончуг сыыгавас. Аърга ыяш хөрүнге шык тударынга дузалавышаан, хөрүнүң бодунуң дазылдары-биле быжыглап, хөрүнүң курттаг хаттардан камгалап турар.

Аърга ыяштың ол ажык дузазын ажыглавышаан, бистиң чуртувуста хову камгалалының аърга ыяш дилиндектерин тургузарының талазы-биле улуг ажыллар калбарган. Бо ажылдарның түннелинде мурнунда үнүш-дүжүт чок турган ховулар ам ногаан үнүштер-биле шыптынган, хөй дүжүткүр тараалаң черлер кылдыр хуулган. Тыва автономнуг область аърга ыяш-биле байлак областарның бирээзи. Областың девискээринин улуг кезиин аърга ыяш колдаан. Аърга ыяш байлаан чөп ажыглаарынче, ону өрттен болгаш өске-даа үүлдерден камгалаарынче бистиң областа улуг кичээнгей салдынган. Оон түннелинде аърга ыяшты чөп ажыглавас, өрт болу бээр чоруктар сөөлгү үеде эвээжээн.

Ынчалза-даа бо чугула ажылда улуг дутпестер чер-черде ам-даа хөй. Чамдык черлерде өртке удур хемчеглер суда тургустунган болгаш ону чугулалап көрбейн турар фактылар бар. Моон хараазы-биле чайгы үеде өрт үне бээр таварылгалар ховар эвес болуп, улус ажыл-агыйынга улуг каража-когаралды чедирип турар. Ол аърга ыяшты, ылаңгыя чаш ыяштарны үзүткап турар. Өртке таварышкан ыяш хоралыг курт-кымыскаякка база үгледип, хөрүн болгаш суг камгалаар ужур-дузазын оскунар. Өрт чүгле ыяшты эвес, харын ан-меннің турлагларын, куштуң уяларын база үзүткап, ындыг янзы байдал-биле өлүк тывыжынга улуг когаралдарны чедирер.

Өрттүң хоразы чүгле моон-биле кызыгаарланы бербес. Улуг өрттер үнгеш ажыл-агыйның изиг түлүк үезинде ону өскүрериниче колхозтарның болгаш организацияларның хөй ажылчын күжүн чардыктырып турар.

Өрт айыылын болдурбазы чүгле климаттыг байдалдардан эвес, харын ыяш белеткел организацияларының, колхозтарның болгаш аърга ыяш иштинге чораан кижилериң талазындан өртке удур чурумнарны сагаанындан улуг хамааржыр. Ынчаарга бистиң областа бо талазы-биле ажыл чогуур деннелинде деп чугаалап болбас ужурлуг. Элээн хөй районнарның (Улуг-Хем, Чаа-Хөл, Тес-Хем) албан организация черлери болгаш колхозтары аърга ыяш иштинге өртке удур чурумнарны каржызы-биле үреп, ыяш кезип алгаш оон будуун, чөвүрээзин аштавайн ол хевээр каап турар Ыяшты кезип алгаш, ону чаңгыс черге чыггаш, өртке өртенмези-биле ыяк кылдыр магадылавайн, таңныыл тургуспайн, кайы хамаан чок каап турар үүлдер хөй.

Ыяш ажыл-агый черлери өртке удур чурумнарны сагывайн турар кижилерге удур шыңгыы демиселди чорутпайн турары кончуг четпес, өрт колдуунда-ла колхозтуң ховуларынга кандыг бир бок сигеннерни өрттедип тургаш, өртке удур чурумнарны сагыааныңдан өскүп турар. Чамдык кижилер бок өртедип тургаш оон оду чоогунда аъргаже белени-биле чаптыла бээр болгаш оон улам чүгле аърга ыяш эвес, харын одар-белчиир, тудуглар болгаш колхозтуң болгаш күрүнеиң өске-даа үнелиг эт-хөреңгизи өрттениш болур дээрзин билбейн турар.

Мынчангаш ховуга бок сигеннер болгаш өске-даа үүлдер өрттедирин хоругдаары чугула. А бир эвес оларны өрттедири онза чугула болуп негетине берзе өрттедир дээн участогун долгандыр от таравас кылдыр магадылап алыр ужурлуг. Өрт оон ыңай өжүрбээн одаглардан, сереңги болгаш тапкы октаанындан, боо огунуң бөөшкүүнүнден болгаш бичин ургларының кайы хамаан чок чоруурундан база өскүп турар. Мынчангаш аърга ыяш иштинге болгаш ховуга чораан кижи бүрүзү өртке удур чурумнарны шыңгыы сагып, аърга иштинге отту өжүрбейн каап болбас ужурлуг. Кайы-бир черде өрт үне берген болза ону өжүрериниң талазы-биле эн дүрген хемчеглерни алыр. Өрттү тоомча чок көөр чорук улус ажыл-агыйынга улуг когаралды чедирер деп үвени хамааты бүрүзү тодаргай билген турар ужурлуг.

Өрт-биле демиселге ажылчыннарның, колхозчуларның болгаш школачыларның эрес-дидим чоруун көргүзүп, күрүнеиң болгаш колхозтарның социалистиг өнчүзүн камгалаарынга идепкейлиин көргүзүп турар чижектер хөй. Чижээ, 1954 чылда Сарыг-Сеп школазының өөреникчилери өрт-биле демиселге серемчиледнин болгаш эрес-дидимин көргүскеннер. Оларның хөй өртектиг үүлдер биле база шаңнатканнар. Школачыларның ол эрес-дидим чоруу хамааты бүрүзүнге үлегер-чижек болур ужурлуг, чүге дээрге, социалистиг өнчүнү карак огу дег камгалаары — ССРЭ хамаатыларының ыдыктыг хүлээлгези болур.

Ам изигниң түлүк үези. Ыяш ажыл-агый черлериниң бүгү ажылдакчыларының сорулгазы чүдел дээрге аърга ыяштың өртени бээр чоруу-биле демиселди күштелдирери, аңаа удур белеткелди организастаары, ыяш кескеш оон будуктарын, чөвүрээзин болгаш өске-даа үүлдерин аштап арыгларын база өртке удур чурумнарны шыңгыы сагырын албан организация, колхоз баштаар черлериндеи болгаш түс-түс хамаатылардан негээринде болур. Чер-чер Советтери ыяш ажыл-агый черлериниң ажылынга хүн-бүрүнүң боттуг дузаламчызын көргүзер сорулгалыг. Аърга ыяшты өрттен камгалаары болгаш бо талазы-биле ыяш ажыл-агый черлериниң ажылдакчыларынга дузалажыры — совет хамаатызы бүрүзүнүң хүлээлгези болур.

Д. ВОРОНКОВ,
областың ыяш ажыл-агый өргелелиниң начальниги.

Күрүне-биле үзе санашкан

Чөөн-Хемчик районнуң «Октябрь 30 чылы» колхозу хой кыргылдазын чогуур өйүнде организастыг эгелээш, күрүнеге 9226 килограмм дүк дужаар планын 12726 килограмм кылдыр күүсеткен.

Дүк кыргылдазын шалыпкын чорударынга МТС-тин электри-биле хой кыргыыр 12 хачылыг аппарады улуг дузалыг болган. Кыргылданы 80 ажыг колхозчулар хол хачызы-биле чорудуп турарлар.

Малчын Сандыктын ажаалгазында иртериниң баш бүрүзүнден 2—3 килограмм дүктү кыргып алган. Ол ышкаш колхозчулар Семис-көк, Даваа, Борбай, Сагалай олар хүн нормазын ажыр күүсетпишаан, хой бүрүзүнден 2 килограмм ажыг дүктү кыргып турарлар. Хой фермазының эргелекчизи эш Тоташтай дүк кыргылдазын чогуур өйүнде доозар дээш колхозчуларның күш-ажылын эки организастаан.

Дүк дужаалгазының күрүне планын колхоз күүсеткеш, ам пландан дашкаар садар дүгүн белеткеп турар.

С. СЕРИН-ООЛ.

Колхозта библиотека

Бай-Тайга районнуң Сталин аттыг колхозтуң төвүнде библиотека уран-чечен болгаш политиктиг, көдээ ажыл-агый чогаалдарының номнары-биле байлак. Библиотека доктаамал ажылдан турар болгаш оон ишти арыг-шевер, көрүштүг кылдыр деритинген. Ол ышкаш номчукчуларга таарымчалыг байдалды стол, сандайларны бүрүн тургускан.

Ында 230 ажыг доктаамал номчукчулар бар. Библиотека эргелекчизи эш Чечек часкы тарылга үезинде ховунуң ажыл-ишчилериниге номнарны, чаа солуннарны үргүлчү чедирип, агитаторлар эштер Сайн-Маадыр, Лида оларның киржилгези-биле ховуда турлааның ажыл-ишчилериниге ыытыр номчулганы эки организастаан чорутканн.

Оон-биле чергелештир ол библиотекага тыва дыл кырында үнгүлээн чаа номнарны хөйү-биле тургузарын колхозчулар негеп турар.

Х. СУМБУУ.

Малдың хоралыг дайзыны— бөрү-биле демисел

Бөрү-биле демиселди Тес-Хем районнуң Ленин аттыг көдээ ажыл-агый артелинин колхозчулары чорудуп турар.

Колхозчулар Найдың 8, Барынза 6, Чалаң биле Норбу 9 бөрүлерни өлүргеннер.

Д. БИЧЕ-ООЛ.

* * *

Чөөн-Хемчик районнуң «Коммунизмче өрүк» колхозунуң кежигүнү, хоочун аңчы К. Доржу малдың хоралыг дайзыны бөрү-биле демиселди күштелдирип турар. Аңчы бо чылын 8 бөрү өлүрген.

Эш Доржу бет чыл иштинде 39 бөрү өлүрген.

М. ШЕРИГ-ООЛ

* * *

Бызыл районнуң «Х Улуг хурал» көдээ ажыл-агый артелинин кежигүннери Баян-Далай, Семис-оол, Дембирел олар дем-биле аглап тургаш, бо чазын 8 бөрү өлүргеннер. Бөрү аглаашкынын колхозчулар уламчылап турарлар.

К. ОЙДУП-ООЛ.

Көдээ ажыл-агыйны планнаарының чаа чуруму

Коммунистиг партия болгаш Совет чазак аар үлетпүрүнүң чедишкиннерине даянып алгаш, социалистиг көдээ ажыл-агыйның бүгү адырларын күштүг көдүрериниң программазын чогаадып кылган. Амгы үеде улус ажыл-агыйының эн чугула сорулгазы болза 1960 чылдан эгелеп чуртка тарааның ниити чыылдазын бир чылда 10 миллиард пудтан эвээш эвеске чедирерин хандырары болгаш мал ажылының кол продуктуларының бүдүрүлезин ийи—ийи ажыг катап көвүдедири болуп турар.

Бистиң улустуң бо сорулгазын боттандырарынга эргежок чугула эгээртинмес бойдус байлактары, бирги черге ниң көдээ ажыл-агый техниказы, колхоз болгаш совхоз бүдүрүлгезиниң күчүлүг көдүрүүшкүнүнүң программазын амыдыралга чедишкиннинг боттандырарынга көдээниң ажылышчи калбак массаларын организастап шыдаар кадрлар бисте бар болуп турар.

Капитализмге таарышкан бүдүрүлге анархиязын социализм билбес. Ол чорук бистин бүгү экономикавыстын, хамыкты мурнай улус ажыл-агыйының бүгү адырларының үндезиннериниң үндезини — аар үлетпүрүнүң колдадыр хөгжүүрүн хандырарынга биске улуг дузалыг. Улус ажыл-агыйының, ылаңгыя оон көдээ ажыл-агый дээн ышкаш ындыг улуг адырларының планныг удуртулгазын бүгү хемчеглер-биле быжыглаары Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың хүн-бүрү сагыш салышкынының херечизи болуп турар.

ССРЭ-де бүдүрүлгенин чепсек-херекселлинде ниитинин өнчүзү улус ажыл-агыйының бүгү адырларын чаңгыс-аай бүдүн выллыг каттыштырып турар. Ынчангаш «бүдүрүлгенин аңгы-аңгы адырларының бүгү планнарын шыңгызы-биле холбаштырып, харылаштырган турар ужурлуг болгаш бистин хереглеп турарывыс чаңгыс-аай ажыл-агый планын тургускан турар» — деп, В. И. Ленин айыткан (Чогаалдары, т. 31, арын 480).

Ынчалза-даа көдээ ажыл-агыйның хөгжүлдезинин планныг удуртулгазы черчер органнарының, колхозтарның, МТС-тернин болгаш совхозтарның ажыл-чорудулгазының бүгү талаларын төп черге чурумчударының эргежок чугулазын көргүзүп турар деп бодаар болза шын эвес болур ийик. Оон-биле кады СЭКП ТК-ның болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң чоокта чаа «Көдээ ажыл-агыйны планнаарының практиказын өскертир дугайында» доктаалында айтып турарын өзүгаар алырга, биске ол хереклте улуг четпестер болгаш чазыглар тургулаан болуп турар. Колхозтарга, МТС-терге болгаш совхозтарга тургузуп турар төпчүдүлге болгаш хөй санныг көргүзүглер-биле холбашкан көдээ ажыл-агыйның планнаашкынының туруп турар эвин эртир төпчүтүнген системазы күрүне талазы-биле эргежок чугула чүүлдү бербейн турар болгаш бербээн. Көдээ ажыл-агыйның продукциязының бүгү-ле хевирлери-биле күрүнени хандырарынга ажыл-агыйны шын болгаш эгелекчи өзү-биле чорудары чугула инициативаны көргүзерин колхозтарга болгаш совхозтарга бербейн чыткаш, төп черден колхозтарга болгаш совхозтарга чедир бүгү культураларның тарылга планын дыннадыры болгаш малдың бүгү чүүннерин, малдың баш санын планнаары мырынайла негетинмейн турар.

Ындыг чаңгыс майыктыг планнаашкын көдээ ажыл-агый культураларының шын эвес хуваалдазын болдуруп, колхозтарның, экономиктиг болгаш хөрүн-климат байдалдарынга, көдээ ажыл-агыйны чорударынга оларның мөөннеп алган дужулгаларынга, чер ажылының туруп турар, ол ышкаш көдээ ажыл-агый культураларының дужулгунуң ниити чыылдазын улгаттырарын, эт, сүт, куш чуургазы, дүк болгаш өске-даа продуктуларны бүдүрерин улгаттырарын боттандырып шыдавайн турар. Планнаашкында чаңгыс майыктыг чорук колхозтарның болгаш МТС-тернин инициативазын моондактап, көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезиниң хөгжүлдезинге оларның харыысалгалыын болгаш сонуургалдыын кошкадып турар, ол ышкаш ажыл-агыйларда быжыглаан чер ажыглалдарындан продукцияны үндүрерин улгаттырарынга идигни бербээн болгаш оларга бедик олча-ажыкты алырының аргаларын кудулаткан.

МТС-терге тракторнуң хөй хевирлиг ажылдарын төп черден опаап бээр дээр болза, тус-тус черлериниң байдалдарынга таарыштыр бедик дүжүттү алырынга хөрек кырында эргежок чугула трактор ажылдарының хевирлерин чорударынга МТС-тернин, колхозтар баштаар черлериниң ажылдакчыларының чогаадыкчы инициативазын дужамыктап турган.

Мындыг дүжүметсиг, эвин эртир үрдүнчек, амыдыралдан хоорук планнаашкынның үезинде чурттуң хереглелин хандырып шыдаар хемчеглерге бараанныг продукцияның бүдүрүлгезин өөренип көрбейн турган.

Мону барымдалаат, СЭКП ТК болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели кол эгези бараан продукциязының хемчээли болуп турар планнаашкынның чаа чурумунче шилчип киреринин эргежок чугула деп көрген. Көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезиниң планнаашкыны ам МТС-тер-биле кады колхозтарда, совхозтарда шуут-ла эгелээн. Ынчан санажылганы кандыг-бир культураның тарытынган гектарларының саны-биле эвес, одарда малдың баш саны-биле эвес, а алдынган тараанын, картофельдин, ногаларның, эттин, сүттүн, дүктүн болгаш көдээ ажыл-агыйның өске-даа культураларының центнерлериниң саны-биле чорудар ужурлуг.

Көдээ ажыл-агыйны хөгжүдериниң күрүне планында үүгле чоннуң аъш-чемге болгаш үлетпүрүнүң чиг-этке хереглелин хандырып шыдаар саннарга күрүнеге ыыавыла дужаарының, МТС-тиң ажылы дээш натура төлевириниң, чарган кереэлериниң болгаш садып алышкыннарның талазы-биле хову ажылының болгаш мал ажылының продуктуларын белеткээриниң хемчээли, а ол ышкаш машина-трактор станцияларының колхозтарга чорудар трактор ажылдарының хемчээли көрдүнген. Бо көргүзүглер өзүгаар колхозтарга болгаш МТС-терге чедир планныг онзалгаларны чорудар.

Моон үндезининге колхозтар МТС-тиң киржилгези-биле культуралар аайынга тарылга шөлдериниң хемчээлин, а ол ышкаш мал ажылының продуктулуун болгаш малдың чүзүн аайы-биле баш санын боттарының көргени өзүгаар тодаргайлап турар. Күрүнеге дужааза чогуур продукцияның хемчээли бүдүрүп үндүрүп турар продукцияның үүгле чамдызы болуп турар. Ынчангаш артельдиң ажыл-агыйының хөгжүлдезиниң планын тургузуп турар үеде бүгү-ле ажыглалда черлерни долузу-биле ажыглаарын болгаш хөрүн-климаттың болгаш ажыл-агыйның тодаргай байдалдарынга хамаарыштыр ажыглалда черниң 100 гектар бүрүзүнге продукцияның бүдүрүлгезин улгаттырарын көөрү чугула.

Колхозтарга, МТС-терге болгаш совхозтарга 1955—1960 чылдарда көдээ ажыл-агыйның хөгжүлдезиниң перспективтиг планнарының чогаадылгазы чорутунган. Ол планнарның чогаадышкынынга тускай эртемниглер, колхозтуң активтери болгаш колхозчуларның калбак массалары хаара туттунуп турар. Колхозтарның баштаар черлериниң хуралларынга болгаш колхозчуларның ниити хуралларынга ол планнарның чогаадыкчы чугаалажылгалары көдээ ажыл-агыйның продуктуларының бүдүрүлгезин улгаттырарынга, СЭКП ТК-ның январь Пленумунуң шиитпирлерин хуусаа бетинде күүседиринге эргежок чугула курлавырларны ажыдарынга дузалап турар. Чижээлээрге, Курск областың Хомутовск районунуң Калиновка суурунуң колхозунга ниитиниң ажыл-агыйының хөгжүлдезиниң перспективтиг планын чогаадып турар үеде колхозчулар тараа бүдүрүлгезин болгаш мал ажылының кол продукциязының бүдүрүлгезин улгаттырарын 1960 чылга чедир эвес, а харын оондаа эрте чедип ап болур дээрзиниң аргазын тыпканнар. Күш-ажылдың чаңгыс хемчээлиниң чарыгдалының үезинде культура бүрүзү кайы хире продукция берип турарын деп үвени санаап колхозчулар мындыг түннелди үндүрген, чүл дизе чарыгдатынган күш-ажылдың эге санынга эн хөй санныг продукция берип турар эн-не чиик ажылдыг культура кукуруза болуп турар.

Тарылга шөлдериниң тургузуун болгаш культура бүрүзүнүң үнезин бүгү талабиле өөренип көргеш, артельдиң баштаар черн болгаш кежигүннери 1955 чылда тараа бүдүрерин ийи катап улгаттырарын шиитпирлээннер. Бүгү культураларның дүжүттүүн бедидери-биле болгаш ажаап алышкынга чидириги өвөөжедири-биле холбаштыр тараа бүдүрерин улгаттырарынга кол рольду кукуруза ойнап турар. Бо чылын артель бо үнелиг культураны 225 гектарны тараан, оон—200 гектарын сүт-быштак чемниг турда тараалыг баштарын болгаш силостаарынга хереклтиг сыптарын алырынга, арткан 25 гектарны ногаан чемгерилгете тарып олурткан.

Колхоз бир чылдың дургузунда кукурузаның тарылгазын тараа культураларының ниити тарылгаларының 24 хуузу чедир улгаттырар, а оон ниити чыылдазын тараанын ниити чыылдазының 50 хуузу чедирер. Бир эвес эрткен чылын маңаа 7.308 центнер тараана алган болза, бо чылын 16 мун центнер тараана алырын планнаан. Малдың быжыг чем суурун тургузар төлээде, артель Пленумнуң айытканы мал ажылының продуктуларын бүдүрериниң деннелин 1960 чылда эвес, а оон эрте: эт талазы-биле—1955 чылда, сүт саалдазы-биле —1956—1957 чылдарда чедип алыр. Бо чылын колхозчулар артельдиң акша талазы-биле олча-ажының 4.655 мун рубльге чедир өстүрерин болгаш колхозчуларның материалдыг байдалын дыка бедидерин демдеглээннер.

Ниитиниң ажыл-агыйының хөгжүлдезиниң перспективтиг планын чогаадып турар үеде дыка хөй черлерде чазыгларны кылып турар дээрзин демдеглезе чогуур. Чамдык ажыл-агыйларның болгаш көдээ ажыл-агый органнарының удуртукчулары көдээ ажыл-агыйның планнаашкынының практиказын өскертир дугайында СЭКП ТК-ның болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң доктаалын шын эвес билип турарлар. Олар планнаашкынының чаа чурумунуң дугайында шиитпирни үүгле 1956 чылдан эгелеп боттандырар деп санап турганнар. Үүге дээрге 1955 чылдағы план мурнунда-ла боттаның кирген деп бодап турганнар. Ындыг бодалдар үүгле ол эң чугула документини партия, совет болгаш көдээ ажыл-агый органнарының удуртукчуларының багай тайылбырлазының түннелинде үнүп турар. Бүдүн чылды халас эрттиреринин хөрөө чүү боор, мал ажылының продуктуларын болгаш тараа бүдүрүлгезин улгаттырарының эргеажыктарына планнарже ам сагыңгыр чазалгаларны кирбейн турарының ужуру чүү деп. Ындыг практикадан шиитпирлин-биле ойталаар хөрек. Ол күрүнеиниң болгаш колхозтарның эргеажыктарына улуг когаралды чедирип болур. Планны чогаадып турар үеде колхозтар болгаш совхозтар көдээ ажыл-агый продуктуларының бүдүрүлгезин 1955 чылда-да улгаттырарын көөрү эргежок чугула.

Чамдык ажыл-агыйларда тарылга шөлдериниң тургузуун тодарадырынга бодамчажок байдалды кылып, кандыг-бир культураның үнезин оон улуг ажык-дузалыын соора билип турар. Чижээлээрге, Ленинград областың Волосовск районунуң «Сельцо» совхозунга ындыг байдал болган. Мында сула болгаш арбай гектардан 7 — 8 центнер дүжүтү азы саваңы-биле 1200—1300 чемгерилге эге саннарын берип турар, а кукуруза гектардан —4—5 мун чемгерилге эге саннарын берип турар. Ындыг турбуже, совхоз 1955 чылда суланын болгаш арбайның тарылгазын 600 ажыг гектарга, а кукурузаны—үүгле 80 гектарга планнап алган турган.

Планнаашкынының чаа системазы болза колхозтар дарганларынче, МТС-тер болгаш совхозтар директорларынга, көдээ ажыл-агыйның тускай эртемниглеринге бедик негелдени салып турар. Күш-ажылдың бүдүрүкчүлүү, продукцияның бот-үнези дээн ышкаш ындыг экономиктиг көргүзүглерни билбейн чыткаш, амгы үеде ажыл-агыйны удуртуп болбас. Экономика талазы-биле билиг чок удуртулга—согур удуртулга от. Продуктуларның тодаргай аналаа-ла саналгаашкының кылыр чүве эвес, а оларны кижиниң чарыгдаан хүн-бүрүзүнге бүгүле аргалар-биле көвүдедир бээри эргежок чугула.

Бисте черни багай ажыглап, чер ажылын чогуур өйүнде эвес, багай шынарлыг чорудуп турар экономика талазы-биле кошкак, хожудан турар колхозтар ам-даа эвээш эвес. Ындыг колхозтарда көдээ ажыл-агый культураларының дүжүлү шоолуг эвес, мал ажылы кошкак сайзыраан, продукцияның бот-үнези кончуг бедик, а бараанныг чоруу куду болуп турар.

Хожудангай колхозта туруп турар байдалдар бойдустуң азы хөрүнүнүң объективтиг байдалдарындан эвес, ниитиниң ажыл-агыйының удуртулгазының кошкаандан болуп турар. Хожудангай ажыл-агыйларны мурнакчы ажыл-агыйларның деннелинге чедир өрү тырттар дээш хамыктың мурнунда колхозчу массаларны сырый каттыштырып, партияның болгаш чазактың шиитпирлерин чедишкиниг күүседиринче оларның күженишкинин углап шыдаар шыдамыкчай, билдилиг удуртукчу-биле колхоз бүрүзүн хандырары негетинип турар. СЭКП Төп Комитети болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели экономика талазы-биле кошкак колхозтарны удуртукчу кадрлар-биле быжыглаарын эргежок чугула деп көрген. Партияның болгаш чазактың кыйгырыын өзүгаар көдээге ажылдаары-биле үлетпүр бүдүрүлгелерниң, министерстволарның болгаш эргелел черлериниң, эртем-шинчилел черлериниң төлептиг ажылдакчылары амгы үеде чорун турарлар. Олар хожудан турар колхозтарның ниити ажыл-агыйын көдүрүп үндүреринге ол колхозтарның бараанныг чоруун болгаш олча-ажыктың бедиринге колхозчуларга улуг дузаны көргүзер дээрзи чигаанныг чок.

Колхозтарны болгаш совхозтарны удуртуун экижиткени болгаш планнаашкын талазы-биле ажыл бо чылын —бешки беш чыл планын доозарының чылында планнарны амыдырал кырынга боттандырар дээш демиселди эки организастаары-биле дүүшкен турар ужурлуг. Амгы үеде чуртта хову ажылы чорун турар. Партия, совет болгаш көдээ ажыл-агый органнарының кол сорулгазы болза көдээниң ажылышчилериниң күжүн часкы тарылганы эн эки агротехникалыг хуусааларда чедишкиниг эрттиреринче, бүгү-ле көдээ ажыл-агый культураларының дүжүдүн бедидериниче болгаш ниитиниң мал ажылын көдүрериниче улгандырары болуп турар.

Планнаашкынының хөрөөн экижидер болгаш көдээ ажыл-агыйны күштүг көдүрериниң талазы-биле партияның болгаш чазактың төөгүлүг доктаалдарын боттандырары бистиң чуртувуста коммунистиг тургузуушкунунуң хөрөөнге чаа улуг салышкын болур.

И. ДОЛОТОВ.

ирий берген капиталистиг тургузугнуң шуут өлүрү-биле доозулган турар ийик. Совет күрүне—улустуң өргө-ажыктарының болгаш күзел-соруунуң, ылаңгыя оон тайбыңче болгаш бодунуң Төрээн чуртунуң айыыл чок чоруун камгалаарынче угланган күзел-соруунуң илередикчизи. Улуг болгаш күчүлүг социалистиг лагерь чүгле идеологиязының болгаш ниитилел тургузуунуң ниитилешкээ-биле эвес, харын тайбыңче ниити күзел соруктуу-биле сырый каттышкан.

Тайбыңны камгалаар болгаш чаа дайынны баш удур болдурбазының сорулгазы болза, Совет Эвилелиниң болгаш бүгү демократтыг лагерьниң кол сорулгазы болур. 1955 чылдың февраль 9-та ССРЭ-ниң Дээди Совединиң хүлээп алган Декларациязында чугаалап турары болза: «Күрүнелер аразында харылзаалар деңгеннің принциптеринге, иштики хереклтни холгаарлавазынга, халдашпазынга болгаш өске күрүнелериниң девискээр талазының бүдүн чоруунче кыжаныр халдавазынга, бүрүн өргени болгаш национал хамаарышпас чорукту хүндүлээринге үндезилетинген турары эргежок чугула. Совет Эвилели, Кыдат Улус Республика, Индия дээн ышкаш күрүнелериниң болгаш өске-даа элээн каш күрүнелериниң өске чурттар-биле харылзааларының үндезининде салганы бо принциптерни сагыыры күрүнелериниң ниитилел болгаш күрүне тургузуу хамаан чокка оларның тайбың кожа турарын хандырып турар».

Ынчалзажок империалистиг лагерьниң дайынзырак бөлүктери тайбың кожа турарының принциптерин херекке албайн турарлар.

АКШ-та чагырыкчы лагерьниң авантюрисчи хөөн кирген төлөөлекчилери, «превентивтиг дайынның», тодаргайлаарга, Совет Эвилелинче болгаш демократтыг лагерьниң өске-даа чурттарынче гитлержилериниң үлегери-биле доп-дораан, хенертен дайын халдаашкынын кылырының талалакчылары тайбың кожа-хелбээ турарының дугайында чаңгыс сагындырыышкынга безин бажы тенип калчаарап турарлар. АКШ-тың сенадында республиканчылардың баштыны Ноулэнд кожа-хелбээ турарының лозунгузун Совет Эвилелиниң «кажар аргазы» деп адап турар. Ол, «шаг-үе барының делегейге удур ажылдап турар» деп үвени хүлээп, ынчангаш «ам дораан дайылдажырынга» белен турар ужурлуг деп медеглеп турар. Ындыг чергелиг буруу бодалдарны АКШ-тың штабтар начальниктериниң Каттышкан чөвүлелиниң даргазы адмирал Рэдфорд, АКШ-тың оралакчы президентизи Никсон болгаш өскелер-даа чугаалап турарлар.

Ындыг янзылыг чугаалар болза, империализмниң камгалакчылары боттарының күштеринге бүзүревейн турары-биле, капиталистиг ниитилел тургузуунуң өлүмче чыгаттырганы-биле болуп турар.

Барыын чүк күрүнелериниң элээн оваарымчалыг, ынчалза-даа олардан тудак чок агрессчи бөлүктери ийи системаларның кожа-хелбээ турарының эргежок чугулазын азы чайлаш чогун аргажоктун кырындан миннип турар. Ынчалза-даа оларның чугааларынга кожа-хелбээ турарының принциви тускай тайылбырлаашкынны тып ап турар: олар ук принциптиң өзүлүг утка-шынарын хоозун чүве болдуруп каап турар. Чижээ, Англияның болгаш Американың чамдык күрүне болгаш хөй-ниити ажылдакчылары болза, кожа-хелбээ турары чүгле Соңгу атлантика эвилелиниң шериг эжелээшкининиң байдалдарында туруп болур деп медеглеп турарлар. Бо бөлүктериниң үзел-бодалдарын илередипишаан, Лондониуң «Экономист» деп журналының бижип турары болза: «Кожа-хелбээ турары чүгле «күштүң туруштарындан» болдунуп болур». Өске сөс-биле чугаалаарга бо таварылгада чугаа болза өзүлүг тайбың кожа-хелбээ турарының дугайында эвес, харын «соок дайынны» үргүлчүдээр дугайында, делегейниң чаа дайынының белеткелиниң дугайында, эндере чепсеглээшкиниери болгаш атомнуг коргудуушкунну үргүлчүдээр дугайында чорун турар-дыр. Бир тээ «күштүң туруштарындан» политика чаа дайынны үндүреринин айыылын бодунда чайлаш чогу-биле ап турар болганда кожа-хелбээ турарының принцивин херек кырында хүлээп көрбейн турарының дугайында чугаа чорун турар-дыр.

Ындыг янзы-бүрү ниитилел экономиктиг системаларның кожа-хелбээ турарының дугайында Совет Эвилелиниң боттандырып турар ленинчи принциптерин хажыдар болгаш ат-алдарын баксыралыр дээш империалистиг пропаганданың ораллажыышкыннары турзажок, ук принциптер бүгү чурттарның улус массаларының иштинден, хөй-ниитиниң төлээлекчилериниң болгаш харын-даа империалистиг чурттарның чагырыкчы лагериниде угаазылыг политиктериниң иштинден безин талалакчыларны улам хөй-хөйү-биле чаалап ап турар. 1955 чылдың февраль 9-та ССРЭ-ниң Дээди Совединиң сессиязынга чугаалаан чугаазында Н. А. Булганиниң медеглээни болза: «Чурттар аразының харылзааларын тайбынды болгаш улустарның айыыл чок чоруун деткиириниң эрге-ажыктарынга экижидер аргаларны тывар кадык күштер капиталистиг чурттарда бар деп чүвеге бүзүреп турар бис».

Тайбыңның болгаш бүгү чурттарның тайбың кожа-хелбээ турарының хөрөө бирги ээлчегде улустарның идепкейжизинден, дайың кыысыкчыларынга, делегей реакциязының болгаш агрессияның кара күштеринге удур оларның дайынчы ойтур-шавыышкынындан хамааржыр. 1917 чылдың октябрьда тайбың дугайында төөгүлүг декретти байырлалдыы-биле чарлап тургаш, улуг Ленин улустар «дайынның болгаш тайбыңның айтырыгларынга киржир» ужурлуг деп айтып турган (т. 26, арын 220). Амгы үеде тайбыңның хөрөө улустарның киржилгезинден кажангызындаа-даа артык хамааржыр турар Тайбыңның хөрөөн база янзы-бүрү ниитилел болгаш экономиктиг системаларның тайбың кожа-хелбээ турарының ленинчи принциптерин чайгылыш чокка камгалап турар Совет Эвилели бүгү деңшилгелиг кижи төрелгеттиниң тура-соруун болгаш салым-чолун бүгү улустарның күзел чүткүлүн моонбиле илередип турар. Тайбыңның күштери дайынның күштериниден артык күчүлүг, ынчангаш сөөлгү сөс тайбыңның күштеринге хамааржып турар.

И. ЛЕМИН.

Байырлалдыг хурал

Июнь 1-ниң кежээзинде Кызылдың башкы институдунуң хуралдаар залында уругларны камгалаарының Бүгү-делегей хүнүн демдеглеп өртирген байырлыг хурал болган.

Хуралга хоорайның албан организация черлериниң төлээлекчилери, бүдүрүлгениң мурнакчылары, хоорайда хөй уругларлыг иелерлер дыка хөй кижи киришкен. «Уругларны камгалаарының Бүгү-делегей хүнүнүң дугайында» илеткелди хоорайның улус өөредилге киллизиниң өргелекчизи эш В. А. Гневышева кылган.

Илеткел сөөлүнде хоорайның уруглар эмнелгезиниң өргелекчизи эш Радченко, РСФСР-ниң школаларының алдарлыг башкызы эш Федорова, алды уругларлыг иелер эштер Бичижик, Мышина олар сөс ап, чүве чугаалааннар.

Хуралдың бүгү киржикчилериниге хоорайның пионерлери салют кылган болгаш хурал сөөлүнде Кызылдың № 1 уруглар садының уруглары боттарының солун концерттин көргүскеннер.

ЧОННУҢ КАДЫКШЫЛЫ ДЭЭШ

Татьяна Николаевна Кожевина Алтай крайгэ медицина институдун дооскаштың Бурят-моол АССР-ниң Улуг шык көдээ суурунга туберкулез диспансериниң лабораториязының эргелекчизинге ажылдап кирген. Оон удаваанда ол-ла Бурят-моол АССР-ниң Кяхта хоорайының төп эмнелгезинге эмчи болуп киргештиң 1951 чылга чедир ажылдаан. Ажылдап чораан черинге ол үргүлчү-ле эки ажылдап, бодунуң билиин, күүнүн чоннуң кадыкшылынга бараалгадып келген.

1951 чылда кадык камгалал министерстводунуң дужаалын өзугаар Т. Н. Кожевина Тыва автономнуг областка ажылдаары-биле келген. Эртем билиин болгаш хөй чылдар иштинде ажылдап келген практиктиг мергежилин көргеш,— доктор эмчини Бызылдың туберкулез эмнелгезиниң эргелекчизинге ажылладып киргген. Аңаа ажылдап киргештиң ол эмнелгениң ажылын дыка экижиткен. Аарыг кижилерни дүн-хүннүң дургузунда шинчип, аарыгның янзы-бүрү хевирлерин ылап тодаргайлап, эмнелге черинин корум-чурумун экижидип, аарыг кижилерниң хүн чурумун шыңгыы тургузуп, туберкулез аарыынга удур бесделаларны дүн-хүнү-биле чорудуп тургаш дыка хөй кижилерни өкиртир эмнээн. Оон өкиртир эмнээн кижилери областың колхозтарында, совхозтарында, будуруллелеринде, албан черлеринде кан кадык ажылдап турарлар.

Т. Н. Кожевина амгы үеде областың туберкулез диспансериниң кол эмчизинде ажылдап турар. Эш Кожевинаны областың кайы даа булуннарында чон билир. Чон ону «эки доктор эмчивис» деп чугаалажып турарлар. Ынчангаш чоннуң кадыкшылы дээш ажылга кызымаккай чоруун ол көргүскен. Ол, эмчи ажыл шагының хостуг үелеринде хоорайда чурттап турар өкпе аарыг кижилерге барып, оларның өг-бүлелериниң ажыламыдыралы-биле таныжып, өкпе аарыг улус кадык өг-бүлезинден канчаар камгаланырының дугайын оларга таныштырып, аарыг кижилерниң бажыңына хүн чурумун бодунуң арга-сүмези-биле тургузуп берип турар. Эш Кожевина партияның эң-не идепкейлиг активчизи болгаш агитатору. Оон аңгыда туберкулез диспансеринде профөвилел комитединиң даргазында айы чыл ажыр ажылдап турар. Эш Кожевина диспансериниң шугуму-биле тускай хана солуну организастап, ол солунга аарыг улустарның бижимел айтырыгларының харызын бижип турар.

К. ОНГА.

—⊙—

Районда кинофестиваль

Район иштинге кино көргүзүүнүң фестивалын чорудар дугайын Кызыл районнун культура килизи болунуң ажылының планынга киргген, ол өзугаар ажылдап эгелээн. Ол кинолар көдээ ажыл-агыйның мурнакчы дуржулгаларының дугайын көргүзүп турар.

Ногаа культураларын кандыг янзылыг олуртурун болгаш үнүштериниң чемгерилгезиниң дугайында чугула ажык-дузалыг кино чуруктарны «Совет Тыва», «Черби», «Баян-Хем», «Тинделге» болгаш Чкалов аттыг колхозтарга көргүскен. Ылаңгыя «кукуруза — үнелиг культура» деп кинону колхозчулар улуг сонуургал-биле көрүп турарлар.

Кино көргүзиринге киномеханиктер Житников, Бухтуев олар идепкейлиг ажылдап турарлар.

К. ХЕРТЕК.

—⊙—

Культура-массалыг ажылды экижидер

Колхозтар даргалары белеткээниниң область школазында культура-массалыг ажыл багай тургустунган. Школаның клубунда кандыг-даа ажылдар чорувайн үргүлчү-ле өзүзирей берген туруп турар. Оода ол клубтуң кааспалга шимелдези чок.

Школада чүгле чаңгыс шахмат бар. Янзы-бүрү оюн херекселдери садып алыр дугайында школада партия, комсомол болгаш профөвилел организациялары чеже катап хуралга чугаалажып, шиитпир үндүрбээн дээр. Ынчалза-даа ооң күүселдези чок.

Ол ышкаш кино көргүзүү база-ла багай болуп турар. Школага кинону неделяның пятница болгаш суббота кежээлеринде ийи катап көргүзер дугайында областың кинофикация чери айтыышкын үндүрген. А ол кинону неделяда ийи удаа үндүрер хамаан чок апрель айда чүгле 2 катап кино көргүскеш, май айның дургузунда шуут кино көргүспээн.

Х. ХЕРЕЛ.

—⊙—

Парлатынмаан чагааларның изи-биле

Кызыл районнуң «Х Улуг хурал» колхозунуң кежигүнү малчын эш Какан-оолдуң харыысалга чогу-биле чуулда сөөлүнде эллээн хөй хойлар сооктан өлгенин көдээ бижикчи «Шын» солун редакциязынга бижээн. Ук чагааның изи-биле хынала чорудары-биле редакция район прокуратуразынга медээлээн.

Айыткан фактылар шын болган. Ниитинин малын харыысалга чок ажаап турган Какан-оолга партия талазы-биле хемчег хүлээткен деп райпрокуратурадан редакцияга дыңнаткан.

Номчукчуларның айтырыгларынга харыылар

„Хостуг делегей“ деп чүл?

Тайбын, демократия болгаш социализм лагеринге улур боттарының демиселинге империалистиг политикчилер массаларны мегелээр сорулгалыг эң-не бужар аргаларны ажыглап турарлар. Олар арынгүүр чок хоп-мегени тарадып турарлар. Ол бужар-бак методтарның бирээзи — империалистиг чурттар «хостуг делегей» болур дээр бадыткал болур. Чүү ындыг «хостуг делегейил» ол дээрзин көрүп көрээлиңер.

Бүгү капиталистиг чурттарда бүдүрүлгениң чепсек-херексели хүүнүң өнчүзү болуп турар дээрзи билдингир болгай.

Чүгле ол безин ажылчы чоннарның өзүлүг хостуун болгаш деп эргелиин чок кылып турар. Хөреңги чок кижи бодунуң ажылчын күүзүн «хостуг» садып болур болгаш бир эвес ажыл тыппаза аш-чүүтүн ол-ла хире «хостуг» өлүп болур. Боргунчуг айыыл—ажыл чоктаныр чорук ону үргүлчү өдерип чоруур. Американың Каттышкан Штаттарында 1954 чылда 15 миллион ажыг долу болгаш кезик ажыл чоктар—амыдыраарынга хереглээр материалдыг хөреңги чоктар турган.

Буржуаз конституциялар аңаа-ла арын чаап турар. Хоойлу өзугаар алырга, капиталистиг чурттарның хамаатылары шүүтү деп эргелиг. Ынчаарга, херек кырында америк ажылчын болунуң байдалы-биле Морганга деннежир бе, ынчаш? Америк ажылчынга дээре-ле дээрге, каш борбак доллар чоруур, а Морган миллиард-миллиард доллар капиталдыг. Морганның сан бөлүү 55 миллиард долларлыг деп чүве билдингир.

АКШ-тың, Англияның, Францияның болгаш оларның-биле демейлешкек өске-даа чурттарның экономиказында улуг саң-хөө капиталы тергиндеп турар. Эллээн каш саңхөө бөлүктерин долгандыр каттышкан каш монополистер бүгү шиитпирлиг экономиктиг туруштарны өөлеп турарлар. Ажылчы чоннарны мөлчүп, хоозурадып, ядарадып турарындан, дайыннардан болгаш улус ажыл-агыйын милитаризастаарындан капиталистиг улуг фирмалар боттарынга канчаар-даа аажок улуг ажык кончааны үндүр соруп ап турарлар, ол кончаалар дүргени-биле өзүп турар.

1954 чылда америк монополистер 34 миллиард ажыг ажык-кончаалар алган. Ынчаарга, национал орулгада ажылчы чоннарның үлүү 1952 чылда 25,7 хуу чедир күдүлаан. Ажылчы чоннарның материалдыг байдалды үзүктел чок дорадап турар. Үндүрүглер, өртектер, бажың хөлезини өзүп турар. 1952 чылда АКШ-ка үндүрүглер 1940 чылдың хемчээлинден 12 катап ашкан. Ол-ла үениң дургузунда үндүрүглер Францияга барык 3 катап, Англияга— 2 катап өскен. Хлеб өртээ 1947 чылдан 1952 чылга чедир АКШ-ка 23 хуу, Англияга —90 хуу, Францияга —108 хуу өскен.

Сөстүң, хуралдарның болгаш парлалганың хостуунун дугайында коя сөстерни хөй-хөй буржуаз күрүнелериниң конституцияларындан номчуп болур. Ынчалза-даа ол бүгү хосталгаларны практикага боттандырарынга эргежок чүгула бүгү материалдыг хөреңгилер капиталистериниң холунда болуп турар. Залдар болгаш аудиториялар, типографиялар болгаш радио станциялары, саазын болгаш транспорт база-ла оларның холунда. Ажылчыннар боттарының ажылдап тып алган каш акшазы-биле күүлүг типографиялар болгаш бажыңнар кылып ап шыдавас. Кандыг-бир бажыңның өзүн улуг капиталист фашистиг өлүрүкчүлериниң хуралынга ол бажыңын туралыы-биле бараалгадып, а тайбын талалакчыларының митингизи болур дээн болза, оозун бербейн турар дээрзин чугаалаан-даа дүжүк чок. Америк капиталистер Поль Робсонга концерт көргүзер чер бээринден бо-ла ойталай бээрдер. Ол шылгарангай депшилгелиг ажылдакчы болгаш ыраажы даштыгаа аңаа ажык черге ырлаар ужурга хөй удаа таваржып турган. Оон концерттеринге америк эргө-чагыргаларга ажыы-биле деткиткен фашистиг эззэргектер үргүлчү халдап турар.

Сөстүң болгаш парлалганың хостуу деп үүлдү АКШ-та тускай хевирлиг көрүп турар. Тайбынны пропагандалаарынга ындыг хосталга чок. Ынчаарга, дайын кыпсыкчыларының кем-буруулуг пропагандазын ойтур шаварының дугайында айтырыг тургузуп кээрге, АКШ-тың чазаа оон ойталааш, АКШ-та парлалганың «хостуу» бар болуп турар деп медеглээр. Ынчангаш, ол «хосталга» ак-сеткилдиг кижилерге эвес, а кем-буруулугларга хамааржып турар-дыр.

Бүгү буржуаз «хосталгалар» капиталдың тергиделинде чагырткан. Бир эвес ажылчы чоннар типография азы бажың хөлезилеп ап шыдапса, ол, оларны ажылчы чоннар боттарының туразы-биле канчаар-даа ажыглап болур дээни ол эвес. Капиталистиг чурттарда парлалганың сөс бүрүзүн эргечагыргалар хынап турар, а митингилер болгаш хуралдар чоруларынга тускай чөпшээрелдер херек. Мурнакчы литератураны база оон авторларын истеп-сүрүп турар. Эллээн хөй капиталистиг чурттарда, хамыктың мурнунда АКШ-та, хоругдалдыг дыка хөй номнарны даңзылаан болуп турар. Делегей литературазының хөй-хөй классиктеринин, оон иштинде Чеховтун, Некрасовтун болгаш Горькийниң чогаалдарын шыңгыы хоругдаан. ССРЭ-ниң совет чогаалчылар Эвилелиниң даштыкы комиссиязының француз чогаалчыларга чорутканы, «Совет литература» деп журналдың 1955 чылдагы бирги болгаш ийги дугаарларын француз эргө-чагыргалар «чөпшээревес» деп таңма каккаш, дедир Москваже чорудупканнар. Ол таңманы капиталистиг делегейге хамаарыштыр ажыглаан «хосталга» деп сөстүң кырынга хап каан болза чогуур турган ийик.

Буржуаз чурттарда ийи культура бар: тергиидекчи аңгыларның «культуразы» болгаш күш-ажылчы улустың культуразы Чижээ, АКШ-та Марк Твэннин болгаш Говард Фастын, О'Генринин болгаш Драйзерниң, Поль Робсоннуң болгаш Уильям Фостерниң культуразы туруп турар. Ынчалза-даа капиталдың бүгү күштери ол культураны эвес, а чагырыкчы бөлүктериниң, америк империалистериниң бужар «культуразын» күтүп болгаш деткип турар. Дайнаар резинка «комикс» деп самыынсалдаргай номчугаштар, электриллиг сандай болгаш полицейжи докпактар ол «культураның» сүлделери ол.

Капиталистиг чурттарда ажылчын болгаш тараачыннарга шыдаар аргажок күш-ажылдың адаанга ялыы-түренги чурттааары-биле өлүрүүнүң кайы-бирээзин шилип алыр долу хосталганы тыпсып турар. Чамдык чайгылчак кижилер ол буржуазтыг «хосталганың» базыышкынынга алыскаш, сөөлүнде берге байдалга таваржы бергеш, ооттарының амызынга чедип турарлар. Ынчалза-даа ажылчы чоннарның кол массазы карачаңгыс шын орукче —боттарының экономиктиг болгаш политиктиг эргелери дээш демиселдиң оруунче турун, ажыл соксадыышкынчары, митингилер, чыскаалдар организастап турар. Ындыг таварылгаларда тергиидекчи аңгылар чагыртпаан чоннуң кырынче өлүрүкчү чорукту диргелдирип турар. Буруулуглар тайбың чонга удур чепсек ажыглаан кижилер эвес, а ол чепсекке кыжандырып турар тайбын чон болуп турар — капиталистиг чурттарда аңгы тергиделиниң аажы чаңы ындыг. Американың Каттышкан Штаттарында конгресс алыс бүдүжү фашистиг эллээн хөй хоойлуларны үндүрген, ол хоойлулар өзугаар «идегел чок» деп карадатырган америк хамаатыларны кара-бажыңнарга болгаш албадалдыг күш-ажыл лагеринге хоругдаарын, политиктиг эргелерин казыырын, полициянын хайгааралынга тургузарын юстицияга чөпшээреп турар.

Боттарының өлүрүкчү чоруун капиталистер «онза байдалды» чарлаары-биле бо-ла күштелдире берген турарлар. Американы «хостуг делегейниң» үлегержигежи деп санап турар АКШ-тың чагырыкчылары ол чуртту Трумэн президент турган үеде-ле киргген «онза байдалда» беш чыл дургузунда тудуп турарлар. Париж дугуржулгаларынга үндезилээш, Барыын Германияны ремилитаризастаарының америк политиказынга француз чагырыкчыларның каттышканы Францияга база «онза байдалды» киреринге чедирген. Өске-даа эллээн хөй буржуаз чурттарда хамыктың мурнунда франкочу Испанияда амыдырал «онза хоойлуларының» үндезининде тургустунган.

Капиталистиг чурттарда «хостуг делегейге» удур дорт болгаш аар буруудыг болза, империализмниң колоний куддарының амыдырал байдалы болур. Колония болгаш хамаарылгалыг чурттарның ажылчы чоннары шуут-ла бектетирген болуп турар. Африканың болгаш Азияның чамдык кезектеринде куддар садыглажыышкыны ам-даа бар. Колонияларның ажылчы чону кадыг-берге албадалдыг күш-ажылче чыгатырып турар. Оларның ажыл хүнү 14 болгаш оон-даа хөй шак болуп турар. Ол бүүгүе хоозурал, аш-чүт болгаш политиктиг эргениң шуут чогу база немежир.

Национал болгаш раса талазы-биле тускайлап көөр чорук (чамдык нацияларны долу эргежок деп чарлаары) чүгле империалистерниң тургускан «хоойлуларының» чонну «ак кештиглерге» болгаш «өөнүү кештиглерге» (кара, сарыг...) ылган турар колонияларда эвес, харын Американың Каттышкан Штаттарының боттарында безин бар. Америк конституция өзугаар бүгү нациялар деп эргелиг деп АКШ-тың чагырыкчылары ыят чогу-биле медеглеп турарлар. Херек кырында АКШ-та негр чон хоойлудан дашкаарлатына берген болуп турар. Негр кижи театрга, кинога, ресторанга, аалчылар бажыңнарынга, трамвайга, поездиге деп эргелиг америк хамааты ышкаш чоруп шыдавас. Ол кая-даа «чүгле ак кештиглерге» деп чарлалдарга ужуражып чоруур. АКШ-та раса талазы-биле истеп сүрүүшкүннериниң өзулуг ырмасынчыг илергейлээшкини болза негрлерни «Линчниң судун» өзугаар, өскээр чугаалаарга кандыг-даа суд чокка араатанзыг өлүрүп турары болур.

Хоозун «хостуг делегейниң» камгалакчылары болгаш пропагандистери парламент сонгулдаларын хосталганың хереченгелиг кылдыр көргүзеринге ынактар. Ынчалза-даа ол сонгулдаларга бүгү «демократия» болгаш бүгү «хосталга» бот-боттарының аразында маргылдажып турар буржуаз партияларның кайы бирээзинге бодунун бадылаашкынын бээр эргени сонгукчуга тыысканы ол болур. Республиканчы болгаш демократтыг партиялар месилдежип турар АКШ-та, консервативтиг болгаш лейбористиг партиялар тутчуп турар Англияда херек шак-ла ындыг.

АКШ-та, Англияда болгаш өске-даа чурттарда адаанналып турар ол партияларның төлээлекчилери сонгулга кампанияларының үезинде аажок өлбек аазаашкыннарны харам чокка төп-ле турарлар. Ынчалзажок сонгулдалар чүгле төнери билек, ол аазаашкыннарны үндүр шиитпир кааптар, капиталдың эрге ажыктарынга бараан болган буржуаз партияларның «ишчи ажылы» хаагыг эжиктер ындынга эгелей бээр.

Капиталистиг чурттарда сонгулдаларның үе-үеде доктаамал чорудулгалары улуг капиталдың диктатуразын боттандырарының сорулгаларынга бараан болуп турар. Кандыг-даа буржуаз чуртка —Швейцарияга-даа дижик, азы АКШ-ка-даа— күрүне ажылчыннарны базарынга хереклиг машина болуп турар деп В. И. Ленин айтып чораан. Капитал Америкадазы ышкаш кайда-даа ындыг ыят чок болгаш дошкун тергиидевейн турар, база ол кайда-даа Америкадазы ышкаш ындыг тодаргай көзүлбейн турар. Ажылчын ангыны базары кайда-даа Америкада ышкаш ындыг дошкун калчаарал-биле чорбайн турар, капитал парламентиге кайда-даа ындыг күштүг саңлдар чедирбейн турар. Капиталдың күүжү —бүгү чүве ол, биржа —бүгү чүве ол, а парламент, сонгулдалар —ол дээрге чалчалар, ойнаарактар-дыр деп В. И. Ленин айыткан.

Империалистиг «хостуг делегейниң» кол демдектери ындыг. Ол «хосталганың» болгаш «демократияның» делегейи дээр дугайында тоолду капитал болгаш оон хөделдери тургузуп турарлар. Ол тоолдун сорулгазы —монополистерниң тергиделин быжыглаары, капиталистиг кулданыышкынның системазын быжыктырары болур.

Империалистиг «хостуг делегейниң» херек кырында чок чаагай үүлдерин алдаржыдары-биле чергелештир оон камгалакчылары Совет Эвилелин болгаш улус демократиязының чурттарын эң бужары-биле мегелеп хоптап турарлар. Ынчалза-даа ол хоп-меге фактыларның мурнунга күш чок. А фактылар болза, ССРЭ-де болгаш улус демократиязының чурттарында ажылчы чоннар помещиктериниң болгаш капиталистериниң тергиделин чок кылып, боттарының өзулуг хосталгага болгаш демократияга үндезилетинген улусчу эрге-чагыргазын тургузуп алган дээрзин хереклиг турар. Буржуаз пропаганда канчаар-даа мегелеп, хоптап турза, демократтыг чурттарның лагери кижи төрелгетениң эң эки идеалдарының кайгамчык эки, хостуг амыдыраарының болгаш хөгжүүрүнүң дугайында оон чүс-чүс чылдардагы бодал-соруунун илергейлээшкини болуп артар.

Профессор Г. ДЕБОРИН.

Варшава керээзин күштүг болдуруп бадылаан бижиктерни шыгжадыры-биле Болгария Польша чазакка дамчыдып берген

ВАРШАВА. Албанияның Улус Республиказының, Болгарияның Улус Республиказының, Венгр Улус Республиканың, Герман Демократтыг Республиканың, Польша Улус Республиканың, Румын Улус Республиканың, Совет Социалистиг Республикаларының Эвилелиниң болгаш Чехословак Республиканың аразында найырал, кады-ажылдажылга болгаш кайы-кайызынга дузалажыр дугайында керээни күштүг болдуруп бадылаан бижиктерни үстүнде айыткан керээниң 10-гу үүлүн өзугаар Польшада болгар элчин Георгий Петров шыгжадыры-биле польша чазакка дамчыдып берген.

(СЭТА).

Совет информация албанының дыңнадыы

ВЕНА. Совет информация албанының чери дыңнадыг кылган, ында чугаалап турары: мурнунда совет шериглериниң өөлеп турганы 25 муң дөрбелчин метр ниити шөлдүг болгаш 20 гектардан ажыг чер участоктарлыг 46 улуг бажыңнарны австрий эрге-чагыргаларының эргезинге шилчидип бээр деп совет эрге-чагыргаларының шиитпирлээнин ССРЭ-ниң Австрияда дээди комиссары И. И. Ильичев июнь 1-де федералдыг канцлер Юлиус Раабка дыңнаткан.

(СЭТА).

Индонезияның компартиязының үжен беш чыл оюн байырлааны

ДЖАКАРТА. Индонезияның компартиязының үжен беш чыл оюн индонезийниң ажылчы чоннары калбак демдеглээнин «Харнан ракьят» солун дыңнадып турар. Компартияның үжен беш чыл оюнга таварыштыр байырлыг хуралдар болгаш митингилер ажылчы чоннарның чангыс аай хөделишкининиң болгаш парламенти сонгулдаларынга белеткелдиң демдээ кылдыр эртип турган. Джакартага митингиге 400 муң ажыг, Сурабаига 400 муң хире кижи киришкен.

Массалыг митингилер Бандунгка, Джокьякартыга, Суракартага, Меданга, Макассарга болгаш Индияның өске-даа хоорайларынга болган.

(СЭТА).

Күш-ажылдың Бүгү-делегей организациязының (КБО) кол конференциязының ажыттынганы

ЖЕНЕВА. Күш-ажылдың бүгү-делегей организациязының 38-ки кол конференциязы ажыттынган, аңаа 69 чурттарның төлээлери, оон иштинде ССРЭ-ниң, УССР-ниң, БССР-ниң болгаш улус демократилзының чурттарының төлээлери киржип турар.

Конференцияның хүн айтырыынга КБО-нуң чиигине директорунуң илеткелин болгаш күш-ажылдың байдалынга база ажылчы чоннарның байдалынга хамаржып турар өлээн хөй айтырыгларны киргген.

(СЭТА).

„Монд“ солун герман айтырыг талазы-биле политиканың дугайында

ПАРИЖ. Герман айтырыын шиитпирлээрде Австрияның үлегерин эдерип болурунуң дугайында айтырыгны Парижтиң парлалгазы өөренип көрүп турар.

«Монд» солун Андрэ Фонтэниниң чүүлүн парлаан, «Австрияга чугула ажыктыг кылдыр көрүнген чүүлдер Германияга база тааржы бербес ирги-бе»? деп ындыг айтырыг ол чүүлде салдынын турар.

«Бир азы ийи хире чыл болгаш-ла Рейн хемнин ол талазында туруп турар бистиң кожаларывыс амгы үеде барыын талакы улуг күрүнелериниң ойталаары ажыктыг деп көрүп турары ол саналдарны боттарыла хүлээп ап болуру чүүлүг кылдыр көре бээрлер» деп Фонтэн бижээн.

«Дипломатияның кезээде-ле «чок» деп чугаалаар утказының үе-чадазы чайлай берген дээр дугайында Барыын чүкте кижи бүрүзүнүң чөпшээрежип турар ужуру шак-ла ында» — деп автор түннел кылдыр бижип турар.

(СЭТА).

Мурнуу Вьетнамда байдал чидигленип турар

НЬ�ю-ЙОРК. Агентстволарның дыңнатканын өзугаар алырга, Мурнуу Вьетнам үр эвес ыржымнаашкыннын соонда феодал шажын секталарының болгаш Каттышкан Штаттарның деткимчезин ап турар Нго Динь Дьем баштаан мурнуу-вьетнам чазактың аразында эрге-чагырга дээш демисел дагын чидигленип турар. Ол демисел мурнуу-вьетнам армияның кезектериниң секталар отрядтары-биле чепсектиг үскүлежиишкиннерге чедирген.

Юнайтед Пресс агентилелиниң Сайгонда корреспондентизи «бүгү фронтуларда секталарның партизаннар хөделишкиннериниң күштелгениниң дугайын» дыңнатпышаан, «Хоа-хао» сектаның отрядтары Сайгондан мурнуу-барыын талаже чазак шериглериниң мотомеханизастаан кезектериниң бурунгаарлаашкынын оожумнадыр дээш орудтарны болгаш көвүрүглерни миналап каан дээ демдеглеп турар. Оон-биле кады «Хоа-хао» отрядтары дайзынның быжыглатынган туруштарынче халдаашкыннарны база кылып тарар.

«Хоа-хао» болгаш «Бинь-ксюен» секталарының идепкейлиг чоруу мурнуу-вьетнам премьер-министр Нго Динь Дьем «хыдыкчы дайын-биле» кыжаныр турар апарганының соонда улам күштелген. Нго Динь Дьем-биле чөрүдээлериниң түннелинде мурнуу-вьетнам армияның кол штабының начальниги дужаалдан дүжүрткен генерал Нгуен Ван Хинь болза Нго Динь Дьемге удурланыр дээш Мурнуу Вьетнамның барыын талакы районнарынга «хосталга» армиязын организастаарын оралдажып турар деп дыңнадып турар.

«Нью-Йорк геральд трибюн» солуннуң дыңнадыын өзугаар алырга, Нго Динь Дьемниң Каттышкан Штаттарга оорганлаттынар чоруу ону Мурнуу-Вьетнамның чонунуң, ылаңгыя тараачыннарның ортузунга улам-на алдар чок болдуруп турар. Тараачыннар Женева керээзинде аазатынган ниити национал сонгулдаларны чорударын негээри-биле Нго Динь Дьемниң өзу-чурумга улур тура халчын келирлер, ындыг тараачын тура халымышкынының болдунар аргазын генерал О, Даниэл (Мурнуу Вьетнамда америк шериг төлээлериниң баштыны) өөренип көрүп турар, ол генерал Нго Динь Дьемниң армиязын өөредир болгаш эде организастаар сорулганы салып турар деп ол солун демдеглээн.

ПАРИЖ. «Юманите» солуннуң дыңнатканын өзугаар алырга, май 31-де Мурнуу Вьетнамда секталарның чепсектиг отрядтарының болгаш мурнуу-вьетнам армияларның кезектериниң аразынга үскүлежиишкиннер болгулаан. Нха-бенин чанынга (Сайгондан мурнуу талаже) чазак шериглери «Бинь-ксюен» сектаның отрядтарының кылганы бүзээлээшкининде кире берген. Тулчуушкун үезинде чазак армиязының 100 хире солдаттары өлүрткен. «Хоа-хао» сектаның отрядтары мурнуу-вьетнам гарнизонну Банг-трангда (Сайгондан эллээн мурнуу талада) туружуудан үндүр кызыпкан.

(СЭТА).

АКШ лисынманчыларның дайын белеткелдерин акшаландырып турар

НЬ�ю-ЙОРК. Юнайтед Пресс агентилелиниң дыңнадыындан илереп турары болза, АКШ-тың чазаа бо чылын лисынманчыларга шериг дузаламчызын көвүдедир деп бодап турар.

Президент Эйзенхауэрниң америк конгрезке киирип келген саналын өзугаар алырга бо чылын лисынманчы бөлүк АКШ-тан колдуунда шериг сорулгаларынга 710 миллион долларны алыр — эрткен чылда турганындан 10 миллион доллар хөй.

(СЭТА).

Совет-югослав чугаалажыышкыннар дугайын югослав парлалганың бижип турары

БЕЛГРАД. Совет чазак төлээлериниң чоруп турарының дугайында айтырыг югослав парлалганың кичээнгейиниң төвүнде турар. Бриони ортулукка совет төлээлериниң чорааныныың болгаш Рискада Май 3-жу аттыг судно тудар черни база Постойнаның күйларын барып көрген дугайында дыңнадыгларны солуннар бирги арыннарында парлап турар. Югославия биле Совет Эвилелиниң аразынга моон соңгаргы харылзаалар дугайында ССРЭ-ниң болгаш ЮФУР-нуң чазактар төлээлериниң аразында чугаалажыышкыннарның чоруп турарын солуннар боттарының дыңнадыгларында айтып турар.

«Политика» деп солуннуң бижип турары: «Президент Титонуң чалаанын өзугаар совет төлээлериниң аалдап чорааны Бриони ортулукка болган ийи хонуктуң чоок харылзааларының болгаш чугаалажыышкыннарының соонда Югославияның болгаш ССРЭ-ниң аразында күрүне чугаалажыышкыннары доостур чадазында четкен деп санап турарлар».

Югославияның бөгүнгү чер-чер солуннары югослав-совет чугаалажыышкыннарның дугайында долу тодаргай информацияларны болгаш тайылбырларны парлаан.

Югослав-совет чугаалажыышкыннарга хамаарыштыр «Дневник» деп область солуннуң бодунуң тайылбырларында бижип турары болза, «Ол чугаалажыышкыннар чүгле ийи чуртка эвес, а харын бүгү делегейге эң-не улуг ужур-дузалыг болур».

(СЭТА).

Египет-израиль кызыгаарда байдал

КАИР. Египет-израиль кызыгаарында байдал дүшкүүрлүг болуп артышаан.

«Аль-Ахрам» солуннуң дыңнатканын өзугаар алырга май 27-де израиль болгаш египет шериглериниң аразынга чепсектиг халдаашкыннар дөрт удаа болган.

Израильдин шериглери Египеттиң кызыгаар шериглериниң таныылдарын Газа районга дөрт кезек черге боолаанныр. Египеттиң шериглери харыы отту ажыткан, атыылажыышкыннар ийи шак хире үргүлчүлээн.

(СЭТА).

Францияның чонунуң саны

ПАРИЖ. Франс Пресс агентилелиниң дыңнадыын турары болза, бүгү-ниити чизебүрүткелдиң медээзи-биле алырга Францияның чону 42.947 муң (оон иштинде 22.347 муң хөрээженнер болгаш 20600 муң эр кижилер) болуп турар.

(СЭТА).

Редактор Д. О. БЕГЗИ.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Щетинкин кудумчузу, бажың № 3, ТЕЛЕФОННАРЫ: редакторнуң 3 — 62, редакторнуң ораалакчызының, иштики информация киллистериниң —3—88, харыысалгалыг секретарының 4—98, партийжи амыдырал, пропаганда, үлетпүр болгаш транспорт, көдээ ажыл-агый киллистериниң 3—68, культура болгаш амыдырал, чагаа киллистериниң база бухгалтерияның—3—65.

ТС —02123. Культура эргелелиниң типографиязы